

Baranja Greenways

**Elaborat o prirodnim bogatstvima i
ekoturističkim vrijednostima Srednjeg
Podunavlja**

HUHR/1101/1.2.2/2011

GO GREEN

IPA prekogranični program
Mađarska-Hrvatska

*A cross-border region where rivers
connect, not divide*

The project is co-financed by the European Union through the
Hungary-Croatia IPA Cross-border Co-operation Programme

SADRŽAJ

Opis projekta	3
Uvod	3
Prirodna bogatstva Srednjeg Podunavlja	4
Reljefne karakteristike	4
Zaštićena područja	5
Staništa	35
Rijeke	37
Ekoturizam i turizam	39
Kulturne vrijednosti- zaštićena područja i mjesta	41
Tradicijska baština	41
Kulturna baština	41
Demografija	48
Sociološke i ekonomske karakteristike	49
Ekonomske djelatnosti vezane uz zaštićena i prirodna područja	50
Prijetnje	51
Mogućnosti održivog razvoja i primjeri dobre prakse	61
Zaključak	62
Literatura	63

Projekt Go Green

Opis projekta

Elaborat je nastao unutar projekta Go Green, udruge Saveza poduzetnika Mađara Hrvatske u partnerstvu sa glavnim korisnikom Udruga Gyerekgyalog.hu i projektnim partnerima Općinom Kneževi Vinogradi, Baranya Megyei Falusi Turizmus Sztovetség i Bakonya.

Ukupna vrijednost projekta je 440 144,00 EUR, i traje od 1.2.2013. do 31.08.2014.

Prvobitni cilj projekta je označiti i akreditirati prvu ekološku stazu u Hrvatskoj zvanu Greenways. Greenways je označena staza, koja nije samo fizički put nego nosi dublji smisao. Greenways je poveznica između prirode i čovjeka, te duhovni put, koji daje mogućnost ponovnog upoznavanja modernog čovjeka sa majkom prirodom. Naziv te ekološke staze biti će: **BARANJA GREENWAYS**

Prema planovima Baranja Greenways bi se protezao između Osijeka i Pečuha. Hrvatski dio greenwaysa prelazi preko poplavnog područja Dunava I Drave koji nosi naziv **Srednje Podunavlje**.

Uvod

Cilj ovog elaborata je podizanje ekološke svijesti te znanja lokalnog stanovništva te posjetitelja Baranja Greenwaysa. Ovo je područje izuzetno vrijedno za zaštitu prirode, tu se nalaze Park prirode Kopački Rit, Regionalni park Mura-Drava, Dunav- Drava Nacionalni Park, i Natura 2000 područja.

Sakupili smo postojeće podatke o ovom području, njegovom okolišu, prirodnim bogatstvima i načinima korištenja prirodnih resursa na održivi način.

Područje istraživanja se nalazi uz rijeku Dunav u Osječko-baranjskoj županiji, točnije u općinama Draž, Kneževi vinogradi, Bilje te u gradu Osijeku.

Ekoturizam je ujedno i očuvanje prirode i okoliša

Dunav je ugrožen zbog neodržive ljudske aktivnosti kao što su ispuštanje otpadnih voda, intenzivno poljodjelstvo, kanaliziranje rijeka, te gubitak, odnosno isušivanje močvara. Ovaj će projekt pridonijeti razvoju regionalnog identiteta kod lokalnog stanovništva, kao i osjećaju ekološke odgovornosti, ponosu na prirodnu baštinu i znanju o održivom upravljanju.

Prirodna bogatstva Srednjeg Podunavlja

Reljefne karakteristike

Reljef ovog područja je pretežno nizinski i njime dominiraju rijeke Dunava i Drave. Uslijed utjecaja tokova dviju rijeka, posebno Dunava, koji utječe na vodostaj Drave zbog povremenog prelijevanja, nastalo je i jedinstveno močvarno područje Kopačkog rita.

Prisutni su razni geomorfološki oblici: naplavne (aluvijalne) ravni; fluvio-močvarne nizine; lesne zaravni; prigrorsko područje i riječne terase. Naplavne ravni nastale uz tok Dunava, Drave, Karašice te njihovih pritoka, formirale su se u mlađem holocenu (aluviju), odlikuju se velikom vlažnošću i u prošlosti su bile redovito plavljene (područje Kopačkog rita).

U nizinskom reljefu županije od geomorfoloških oblika izdvajaju se: 1) naplavne (aluvijalne) ravni; 2) riječne terase; 3) fluvio-močvarne nizine; 4) lesne zaravni; te 5) prigrorsko područje.

Nadmorske visine terena naplavnih ravni su na oko 93-94 m, dok je najniža točka na ušću Drave u Dunav na 82 m n.v. Povišenija područja lesnih zaravni (npr. Baranjska lesna zaravan i Erdutsko brdo) agrarno su najvrjednija područja, te stoga i prostori tradicionalno najviše naseljenosti. Posebno su važne naslage prapora ili lesa, naslage i do 20 m prekrivaju padine Banatskog brda, Jabučke kose i Erdutskog brda.

Zaštićena područja

Na području Osječko baranjske županije je ukupno zaštićeno 52590.49 ha, što čini 12,67% ukupne površine županije. Zaštićena područja obuhvaćaju 8,48 % ukupne površine Republike Hrvatske, odnosno 12,07 % kopnenog teritorija i 1,94 % teritorijalnog mora. Najveći dio zaštićene površine su parkovi prirode (4,77 % ukupnog državnog teritorija). Stoga je postotak zaštićenosti u OSječko baranjskoj županiji u skladu s postotkom zaštićenosti kopnenih područja u Hrvatskoj, ali još uvijek ispod 16% kopnene površine, što je prosjek za Europu.

Park prirode Kopački rit

Najpoznatije zaštićeno područje uz srednji Dunav je Park prirode Kopački rit, koji je još 1967. godine zaštićen Zakonom o proglašavanju poplavnog područja Kopački rit upravljanim prirodnim rezervatom, da bi 1999. godine, Zakonom o zaštiti prirode Kopački rit postao je parkom prirode koji je u međunarodnoj kategoriji klasifikacije zaštite IUCN V. Park prirode prostire se na 17.700 ha, ali je detaljnim mjerenjem površine pomoću GIS-a utvrđeno da je ukupna površina 23.126,285 ha (prema mjerenju Državnog zavoda za zaštitu prirode, 2009). Unutar površine parka prirode određeno je, još 1969., uže zaštitno područje Upravljanog prirodnog rezervata Kopački rit površine 7.700 ha. Kasnijim mjerenjem zaključeno je da se Specijalni zoološki rezervat prostire na površini od 7.143,21 ha (granice utvrđene GIS-om), koji spada u IUCN kategoriju I b.

U smislu međunarodne zaštite, treba napomenuti da je područje Kopačkog rita proglašeno i Ramsarskim područjem još 1993. godine., što ga prema Ramsarskoj konvenciji stavlja na listu svjetski važnih močvarnih staništa. Osim toga, Kopački rit je proglašeni i Područjem značajnim za ptice– IBA (1986. godine).

Kopački rit je poplavno područje nastalo djelovanjem dviju velikih rijeka, Dunava i Drave. Sjeverno, južno i zapadno od Parka prirode nalaze se značajne poplavne površine koje se protežu do Batine na sjeveru, Bijelog Brda na jugu i Donjeg Miholjca na zapadu. Zemljopisno, Kopački rit, se prostire između 45° 32' i 45° 47' sjeverne geografske širine te 18° 45' i 18° 59' istočne geografske dužine. Nadmorske visine cjelokupnog prostora Baranje ne prelaze 250 m, a područje Parka prirode nalazi se na njegovu najnižem dijelu, gdje se nadmorske visine terena kreću od 78 m (dno Kopačkog jezera) do 86 m. Na širem području izvan Parka prirode, zapadno i sjeverno na rubu nekadašnje poplavne doline, nalaze se naselja Bilje, Kopačevo, Vardarac, Lug, Grabovac, Kneževi Vinogradi, Suza, Zmajevac, Batina i Zlatna Greda, od kojih je Bilje prijelazno, jače urbanizirano naselje, a ostala naselja su ruralna. Na desnoj obali Drave, jugozapadno od Parka prirode, nalazi se grad Osijek, makroregionalno središte istočne Hrvatske, a na lijevoj obali prigradsko naselje Podravlje. Prema jugu i jugo-istoku su naselja Nemetin, Sarvaš, Bijelo Brdo i Aljmaš. Sva ova naselja nalaze se na udaljenosti do 5,0 km zračne linije od Parka prirode.

Posebni zoološki rezervat Kopački rit

Unutar Parka prirode kopački rit, u njegovom južnom dijelu, nalazi se Posebni zoološki rezervat, u međunarodnoj kategoriji zaštite 1b – Wilderness area.

Današnja granica Posebnoga zoološkog rezervata je utvrđena Pravilnikom o unutarnjem redu u Parku prirode Kopački rit i počinje na lijevoj obali rijeke Drave 15 km od njezina ušća, ide krunom obrambenog nasipa Drava-Dunav prolazeći istočno od sela Kopačevo, nastavljajući krunom nasipa do Sifonske linije, zatim Sifonskom linijom na istok do obale Vemeljskog Dunavca, te nizvodno njegovom desnom obalom do ušća u Dunav, prateći desnu obalu rijeke Dunav nizvodno od ušća rijeke Drave, odatle lijevom obalom rijeke Drave, uzvodno do početne točke. Površina Posebnog zoološkog rezervata je 7.143,21 ha, određena na temelju izmjere sa satelitskog snimka iz 2004. godine. Taj teren je najniže nadmorske visine te je stoga i najviše plavljen u cijelom Parku i to u vremenskom trajanju do 3 mjeseca godišnje. U Posebni zoološki rezervat najveću količinu vode iz Dunava dovodi Hulovski kanal, a puno manji je dotok vode iz Nađhat foka sa sjevera i Renovskm kanalom s juga. Novi kanal da je nastao iskapanjem materijala koji je utrošen za izgradnju obrambenog nasipa s istočne strane Rezervata. Najveći dio kopna u rezervatu prekriva trska i močvarna vegetacija, a od šuma prevladava pionirska šuma bijele vrbe.

Spomenik prirode

Spomenik prirode je pojedinačni neizmijenjeni dio ili skupina dijelova žive ili nežive prirode, koji ima ekološku, znanstvenu, estetsku ili odgojno-obrazovnu vrijednost, a može biti geološki (paleontološki, mineraloški, hidrogeološki, strukturno-geološki, naftno-geološki, sedimentološki i dr.); geomorfološki (špilja, jama, soliterna stijena i dr.), hidrološki (vodotok, slap, jezero i dr.), botanički (rijetki ili lokacijom značajni primjerak biljnog svijeta i dr.), prostorno mali botanički i zoološki lokalitet i drugo.

U ovoj su kategoriji je zaštićeno Biljsko groblje 2001 godine. Zaštićeni dio groblja obuhvaća središnju livadu koja dijeli stari od novog dijela groblja i zatravljeni dio starog groblja (Sektor II), površine 0,63 ha. Travnjačka površina je zadnji ostatak stepolike livade u Republici Hrvatskoj unutar kojeg se nalaze vrlo rijetke i ugrožene biljne vrste.

Regionalni park Mura-Drava

Kategorija zaštite regionalni park ima za cilj zaštitu krajobrazne raznolikosti, održivi razvoj i turizam. Vlada Republike Hrvatske je, 10. veljače 2011., donijela Uredbu o proglašenju Regionalnog parka Mura – Drava, čime je čitav tok rijeke Mure i Drave zaštitila u kategoriji regionalnog parka, što je prvi takav park u Hrvatskoj. Park obuhvaća poplavno područje formirano duž riječnih tokova, a uključuje i prijelazno područje s poljoprivrednim površinama i manjim naseljima uz rijeke sve do ušća Drave u Dunav kod Aljmaša. Ukupna površina ovog parka je 87.680,52 ha. Udio po županijama je različit, a dio koji se nalazi na teritoriju Osječko-baranjske županije u odnosu na druge županije je:

Raspodjela površina parka po županijama			
Županije	Postotak površine županije obuhvaćen Parkom (%)	Površina Parka unutar županije	
		Površina (ha)	Udio u površini Parka (%)
Međimurska županija	23,27%	16962, 54	19.40

Varaždinska županija	7,78%	9809,81	11.23
Koprivničko-križevačka županija	9,60%	16780,85	19.19
Virovitičko-podravska županija	8,80%	17801,96	20.35
Osječko-baranjska županija	6,28%	26102,49	29.84

Poseban značaj ovom prostoru daju vlažna staništa koja su rijetkost na europskoj razini, a koja se još uvijek u velikoj mjeri mogu vidjeti uz Dravu i Dunav. To su: poplavne šume, vlažni travnjaci, mrtvi rukavci, napuštena korita, meandri, sprudovi te strme, odronjene obale. Šire područje rijeka ujedno je i područje rasprostranjenosti velikog broja ugroženih i zaštićenih vrsta ptica kao što su npr. mali vranac (*Phalacrocorax pygmaeus*), brezov zviždak (*Phyloscopus trochilus*), štekavac (*Haliaeetus albicilla*), mala cigra (*Sterna albifrons*), čaplja danguba (*Ardea purpurea*), bijela čaplja (*Egretta alba*), crna roda (*Ciconia nigra*). Drava je ujedno i ribljim vrstama najbogatija rijeka u Hrvatskoj od kojih je 5 regionalnih endema dunavskog sliva. Vlažna staništa ovih rijeka pogodna su staništa za brojne vrste gmazova i vodozemaca, a vrlo je značajna i izuzetno bogata fauna vretenaca te leptira. Među rijetkim i ugroženim biljkama na europskoj razini ističu se sibirska perunika (*Iris sibirica*), strelica (*Sagittaria sagittifolia*), vodoljub (*Buttomus umbelatus*) te kritično ugrožena vrsta u Hrvatskoj koja raste na sprudovima, kebrač (*Myricaria germanica*). Osobito snažna povezanost ljudi i rijeke dovela je na ovom području do uspostave posebnog načina življenja uz rijeku s brojnim rekreativnim i tradicionalnim aktivnostima. Mura i Drava predstavljaju prirodni oslonac i kulturni identitet prostora koji se proteže kroz pet županija Republike Hrvatske, te u dvije susjedne države.

Spomenici parkovne arhitekture

Zadaća je ove kategorije zaštite očuvanje umjetno oblikovanog prostora odnosno stabla koji ima estetsku, stilsku, umjetničku, kulturno-povijesnu, ekološku ili znanstvenu vrijednost. U ovom je području nekoliko spomenika parkovne arhitekture. To su: Park oko dvorca princa Eugena Franje od Savoye i Piemonta u Bilju te Park kralja Petra Krešimira IV i Perivoj kralja Tomislava u Osijeku.

Park oko dvorca princa Eugena Franje od Savoye i Piemonta je zaštićen 1975.g., a smješten je u centru Bilja. U pakru je određena 71 svojta drveća i grmlja, od toga 9 svojti četinjača, te 62 svojte listača- Javor klen (*Acer campestre*), Tvrdi drijen (*Cornus mas*), i Divlji kesten (*Aesculus hippocastanum*).

Park kralja Petra Krešimira IV u Osijeku je zaštićen kao spomenik parkovne arhitekture 1973.g. Ima 36 svojti drveća i grmlja, od kojih 7 četinjača i 29 listača. To su: Ginko (*Ginkgo biloba*), Weymounthov bor (*Pinus strobus*), Kineski bisernjak (*Exochorda racemosa*), Tvrdi drijen (*Cornus mas*), kultivar „Fastigiata“ hrasta lužnjaka (*Quercus robur* „Fastigiata“), Javor klen (*Acer campestre*).

Perivoj kralja Tomislava u Osijeku je također zaštićen 1973.g. Ima 83 svojti drveća i grmlja, od kojih 12 četinjača i 71 listača. Među njima su: Obična božikovina (*Ilex aquifolium*), Ginko (*Ginkgo biloba*), Weymounthov bor (*Pinus strobus*), Obični bršljan (*Hedera helix*), Javor klen (*Acer campestre*).

Rezervat biosfere Mura – Drava Dunav

Rezervat biosfere je međunarodna kategorija zaštite koju proglašava UNESCO. To je područje kopnenih i morskih ekoloških sustava s ciljem očuvanja biološke raznolikosti i poticanjem održivog razvoja. Služi kao živi laboratorij za ispitivanje i demonstraciju cjelovitog upravljanja zemljištem, vodama i bioraznolikošću. Svi rezervati biosfere čine Svjetsku mrežu rezervata biosfere, unutar koje se potiče razmjena informacija i iskustava. Svaki rezervat biosfere mora ispuniti tri temeljne funkcije koje se međusobno nadopunjuju:

1. Zaštitna funkcija – doprinijeti očuvanju krajobrazu, te raznolikosti ekosustava, vrsta i genetskih resursa
2. Razvojna funkcija – poticati ekonomski i ljudski razvoj koji je socio-kulturno i ekološki održiv
3. Logistička funkcija – davati podršku istraživanju, monitoringu, obrazovanju i razmjeni podataka vezanih uz lokalne, nacionalne i globalne probleme zaštite i održivog razvoja.

UNESCO je proglasio prekogranični Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav između Republike Hrvatske i Republike Mađarske 11.07.2012. Do danas je proglašeno 529 rezervata biosfere u 105 zemalja.

Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav proteže se duž rijeka Mure, Drave i Dunava te prolazi kroz šest hrvatskih županija: Međimursku, Varaždinsku, Koprivničko-križevačku, Virovitičko-podravsku, Osječko-baranjsku i Vukovarsko-srijemsku, te prati dijelove hrvatske granice sa Slovenijom, Mađarskom i Srbijom. U Hrvatskoj, uključuje cijeli tok Mure, Drave i Dunava.

U dijelu Podunavlja i donjeg Podravlja, Rezervat biosfere, prostire se od Donjeg Miholjca, gdje Drava zakreće u smjeru jugozapada dalje od hrvatsko-mađarske granice. Ribnjaci kod Donjeg Miholjca uključuju i ornitološki rezervat Podpanj gdje obitavaju značajne populacije ptica. Park oko dvorca u Donjem Miholjcu zaštićen je kao spomenik parkovne arhitekture. Veliki kompleks močvara Baranje proteže se istočno od Donjeg Miholjca uz lijevu obalu Drave. Ovo vrijedno područje dravskih ritova i šuma ističe se svojom izuzetnom biološkom i krajobraznom raznolikošću te uključuje više starih meandara, pješćanih sprudova i strmih obala, mrtvica te drugih vrijednih vlažnih staništa. Značajni su kompleksi lužnjakovih te vrbovo topolovih šuma, dok se pašnjačke površine javljaju u manjoj mjeri. Unutar zone utjecaja smješteno je više manjih naselja, a na njenom samom rubu smješten je regionalni centar Osijek. Tvrđa u Osijeku nalazi se na UNESCO-voj listi svjetske baštine.

Istočno od Osijeka rezervat biosfere se širi i obuhvaća svjetski poznato močvarno područje Parka prirode Kopački rit koje je također i Ramsarsko područje, a obuhvaća i istoimeni zoološki rezervat. Park oko dvorca u Bilju zaštićen je kao spomenik parkovne arhitekture, a travnjačke površine na biljskom groblju zaštićene su kao spomenik prirode te predstavljaju rijetke ostatke stepske vegetacije u Hrvatskoj. Područje Podunavlja i donjeg Podravlja proteče se između rijeka Drave i Dunav te sadrži jedinstven kompleks močvarnih staništa s vrlo velikim brojem raznolikih životinjskih i biljnih vrsta.

Rezervat biosfere obuhvaća i prirodna područja u Baranji do tromeđe Hrvatske, Srbije i Mađarske, od područja Karapandže do ušća Drave u Dunav kod Aljmaša, te dalje do državne granice te u vanjskoj prijelaznoj zoni obuhvaća gradove Erdut, Dalj, Borovo, Vukovar i Ilok. Uz poplavna područja duž lijeve i desne strane Dunava u Hrvatskoj, obilježje mu daju lesni ravnjaci nastali djelovanjem vjetra tijekom ledenog doba s ostacima vrijednih stepskih staništa, poznati vinogradi i slikovite strme obale Dunava (Značajni krajobraz Erdut) te Daljska planina i padine Fruške gore s vinogradima. Rezervat biosfere također uključuje svjetski poznato arheološko nalazište Vučedol. Unutar obuhvata zone utjecaja rezervata biosfere su i spomenici parkovne arhitekture - Park uz patrijarčiju u Dalju i Park u Iloku te posebni rezervat šumske vegetacije - Vukovarske dunavske ade.

Muru i Dravu karakterizira visoka razina bioraznolikosti te one predstavljaju jedan od posljednjih doprirodnih nizinskih tokova u srednjoj Europi. Rijeka Dunav zajedno s Dravom omeđuje poplavno područje Kopačkog rita kojeg obilježava izuzetno bogatstvo močvarnih i vodenih staništa.

Unutar rezervata značajna su vlažna staništa koja spadaju među najugroženija u Europi, a zaštićena su na nacionalnoj razini: poplavne šume, vlažni travnjaci, mrtvi rukavci, napuštena korita i meandri kao i strme odronjene obale u kojima gnijezde strogo zaštićene vrste ptica kao to su bregunica, pčelarica i vodomar te riječni sprudovi na kojima gnijezdi mala čigra. Od ukupno 76 prisutnih stanišnih tipova, 34 je rijetko, ugroženo i zaštićeno. Među močvarnim biljkama koje su ugrožene ili rijetke na europskoj razini ističu se: sibirski perunika (*Iris sibirica*), strelica (*Sagittaria sagittifolia*), rezac (*Stratiotes aloides*), vodoljub (*Butomus umbellatus*), sitna leća (*Wolffia arrhiza*), vodeni orašac (*Trapa natans*) i druge. Kritično ugrožena vrsta u Hrvatskoj koja raste na riječnim sprudovima je kebrač (*Myriacaria germanica*).

Nacionalna ekološka mreža i Natura 2000 područja

Ekološka mreža je sustav međusobno povezanih ili prostorno bliskih ekološki značajnih područja, koja uravnoteženom biogeografskom raspoređenošću značajno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti koju čine ekološki značajna područja za Republiku Hrvatsku, a uključuju i ekološki značajna područja Europske unije Natura 2000 važnih za očuvanje ugroženih divljih svojti i stanišnih tipova. Uspostava ekološke mreže u Hrvatskoj propisana je Zakonom o zaštiti prirode. Područja ekološke mreže u Hrvatskoj, sukladno ekološkoj mreži Europske unije NATURA 2000, podijeljena su na međunarodno važna područja za ptice te područja važna za ostale divlje svojte i stanišne tipove. Svako područje sadrži ciljeve očuvanja, odnosno popis vrsta i stanišnih tipova zbog kojih je uvršteno u ekološku mrežu i na koje treba sagledati utjecaj zahvata odnosno plana prilikom ocjene prihvatljivosti plana, programa i zahvata za ekološku mrežu. Dodatno, svako područje ekološke mreže sadrži i smjernice za mjere zaštite koje se primjenjuju na sve fizičke i pravne osobe koje na područjima ekološke mreže koriste prirodna dobra i obavljaju radnje i zahvate. Ekološka mreža RH obuhvaća 47% kopnenog i 39% morskog teritorija Republike Hrvatske te dva koridora: koridor za morske kornjače te

koridor Palagruža-Lastovo- elješac (područje važno za selidbu ptica). Ekološku mrežu republike Hrvatske je proglasila Vlada RH uredbom 2007. godine.

Natura 2000 za Hrvatsku još nije proglašena, ali je Državni zavod za zaštitu prirode napravio stručnu podlogu i podnijeti je prijedlog Europskoj Uniji radi ocjene i prihvaćanja.

Ekološka mreža Podunavlja. Izvadak iz karte Priloga 3. Uredbe Vlade o proglašenju ekološke mreže (NN 109/07).

Popis i opis lokaliteta

HR1000016 Podunavlje i donje Podravlje - - međunarodno važna područja za ptice (Prilog 1.1. Uredbe)

Smjernice zaštite: 1; 2; 4; 5; 6; 7; 9; 10; 11; 12; 14; 4000

ciljevi očuvanja - divlje svojte

vodomar *Alcedo atthis*
patka kreketaljka *Anas strepera*
siva guska *Anser anser*
orao klokotaš *Aquila clanga*
orao kliktaš *Aquila pomarina*
čaplja danguba *Ardea purpurea*
žuta čaplja *Ardeola ralloides*
patka njorka *Aythya nyroca*
bukavac *Botaurus stellaris*
bjelobrada čigra *Chlidonias hybrida*
crna roda *Ciconia nigra*
eja močvarica *Circus aeruginosus*
velika bijela čaplja *Egretta alba*

mala bijela čaplja *Egretta garzetta*
štekavac *Haliaeetus albicilla*
vlastelica *Himantopus himantopus*
čapljica voljak *Ixobrychus minutus*
modrovoljka *Luscinia svecica*
crna lunja *Milvus migrans*
gak *Nycticorax nycticorax*
brkata sjenica *Panurus biarmicus*
škanjac osaš *Pernis apivorus*
veliki vranac *Phalacrocorax carbo*
žličarka *Platalea leucorodia*
crnogrlji gnjurac *Podiceps nigricoll*

HR2000394 Kopački rit

Smjernice zaštite: 2; 5; 7; 11; 29; 30; 100-107; 4000; Ostalo: E.1.2.2. prepustiti sukcesiji (17); park prirode

divlje svojte

dabar *Castor fiber*
vidra *Lutra lutra*
ptice močvarice
barska kornjača *Emys orbicularis*
ribarica *Natrix tessellata*
crveni mukač *Bombina bombina*
veliki panonski vodenjak *Triturus (cristatus) dobrogicus*

mrijestilište riba

bolen *Aspius aspius*
 vijun *Cobitis elongatoides*
 ukrajinska paklara *Eudontomyzon mariae*
 prugasti balavac *Gymnocephalus schraetser*
 piškur *Misgurnus fossilis*
 sabljarka *Pelecus cultratus*
 frejerova preljevalica *Apatura metis*
 kiseličin crvenko *Lycaena dispar*

četverolisna raznorotka *Marsilea quadrifolia* vretenca *Odonata*

ostale divlje svojte ugrožene na europskoj i nacionalnoj razini

STANIŠNI TIPOVI KOPAČKOG RITA

NKS šifra	NATURA šifra	stanišni tip
	313	Amfibijska staništa Isoeto -Nanojuncetalia
	3150	Prirodna eutrofna jezera s vegetacijom Hydrocharition ili Magnopotamion
A.4.1.		Trščaci, rogozici, visoki šiljevi i visoki šaševi
C.2.2.		Vlažne livade Srednje Europe
E.1.1.2.	91E0*	Poplavna šuma bijele vrbe s močvarnom broćikom
E.1.1.3.	91E0*	Poplavna šuma vrba i topola
E.1.2.2.	91E0*	Poplavna šuma crne i bijele topole
E.2.1.	91F0	Poplavne šume crne johe i poljskog jasena
E.2.2.3.	91F0	Šuma hrasta lužnjaka s velikom žutilovkom (subasocijacija s običnom grabom)

HR2000398 Ribnjaci Podunavlje

Smjernice zaštite: 1; 7; 26; 29; 31; Ostalo: ornitološki rezervat
 Ciljevi očuvanja: ptice močvarice

HR2000573 Petrijevc

Smjernice zaštite: 4; 26; 30; 115 – 119
 Ciljevi očuvanja: sibirski perunika *Iris sibirica*

HR2000617 Karašica – Vučica

Smjernice zaštite: 100 - 107; 109
 Stanišni tip: Vodena i močvarna staništa

HR2000728 Biljsko groblje

Smjernice zaštite: 26; 30; Ostalo: održavati stanište

Stanišni tip: Subpanonski stepski travnjaci (*Festucion vallesiacae*) Natura šifra: 6240*

HR2000729 Kopački rit – livade

Smjernice zaštite: 4; 26; 30; 115 – 119

Stanišni tip: Livade *Cnidion dubii* Natura šifra: 6440

HR2000731 Bansko brdo

Smjernice zaštite: 18; 26; 30; 115 - 118

Divlje svojte: žuti luk *Allium flavum*

HR2000732 Zmajevac

Smjernice zaštite: 18; 26; 30; 115 - 118

Stanišni tip: Panonski stepski travnjaci na praporu, Natura šifra 6250*

HR2000733 Dunav kod Batine

Smjernice zaštite: 100 - 105

Stanišni tip: Rijeke s muljevitim obalama obraslim s *Chenopodium rubri* p.p. i *Bidention* p.p.,
Natura šifra: 3270

HR2000735 Dalj

Smjernice zaštite: 8; 14; 15; 26; 30

Stanišni tip: Panonski stepski travnjaci na praporu, Natura šifra: 6250*

HR2000815 Satnica

Smjernice zaštite: 4; 26; 30; 115 - 119

Stanišni tip: Livade *Cnidion dubii*, Natura šifra: 6440

HR2001044 Batina – Dunavac

Smjernice zaštite: 100-104; 107

Stanišni tip: Amfibijska staništa *Isoeto-Nanojuncetalia*, Natura šifra: 3130

HR2001093 Tanja 1

Smjernice zaštite: 17; 121; 122; 126; 129; Ostalo: prepustiti sukcesiji; uklanjati strane vrste

Stanišni tip: Poplavna šuma crne i bijele topole, NSK šifra: E.1.2.2. Natura šifra: 91E0*

HR2001094 Tanja 2

Smjernice zaštite: 121; 122; 126; 129

Stanišni tip: Poplavna šuma bijele vrbe s močvarnom Broćikom NSK šifra: E.1.1.2. Natura šifra: 91E0*

HR2001095 Dunavac – Šarkanj

Smjernice zaštite: 121; 122; 126; 129

Stanišni tip: Poplavna šuma bijele vrbe s močvarnom Broćikom NSK šifra: E.1.1.2. Natura šifra: 91E0*

HR2001096 Šarkanj

Smjernice zaštite: 122; 123; 124; 125; 126; 127; 128; 129

Stanišni tip: Šuma veza i poljskog jasena NSK šifra: E.2.1.1. Natura šifra: 91F0

HR5000013 Šire područje Drave

Smjernice zaštite: 2; 4; 5; 6; 8; 10; 11; 12; 14; 30; 100; 101; 102; 105; 106; 107; 109; 110; 111; 112; 4000

Divlje svojte:

dabar *Castor fiber*

vidra *Lutra lutra*

barska kornjača *Emys orbicularis*

crveni mukač *Bombina bombina*

gatalinka *Hyla arborea*

veliki panonski vodenjak *Triturus (cristatus) dobrogicus*

bolen *Aspius aspius*

vijun *Cobitis elongatoides*

bjeloperajna krkušica *Gobio albipinnatus*

Balonijev balavac *Gymnocephalus baloni*
prugasti balavac *Gymnocephalus*

schraetser

piškur *Misgurnus fossilis*

sabljarka *Pelecus cultratus*

zlatni vijun *Sabanejewia balcanica*

crnka *Umbra krameri*

mali vretenac *Zingel streber*

riječni rak *Astacus astacus*

vretenca *Odonata*

gljive sprudova

ostale divlje svojte ugrožene na europskoj i nacionalnoj razini

Stanišni tipovi: Poplavne šume; Vlažni travnjaci; Prirodna eutrofna jezera s vegetacijom Hydrocharition ili Magnopotamion NATURA šifra: 3150; Neobrasle šljunčane riječne obale (sprudovi) NKS šifra: A.2.7.1.1.

HR2001044 Batina – Dunavac

Smjernice zaštite: 100-104; 107

Stanišni tip: Amfibijska staništa Isoeto-Nanojuncetalia, Natura šifra: 3130

Bioraznolikost

Prema Strategiji prostornog uređenja RH, Hrvatska je podijeljena u 4 prirodno-geografske regije, odnosno 16 osnovnih krajobraznih jedinica. Ovo područje po toj klasifikaciji spada u nizinska područja sjeverne Hrvatske.

Ugrožene vrste

Rijetke, ugrožene i zaštićene vrste biljaka

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Crvena knjiga vaskularne flore Hrvatske (2005.)
Iridot	<i>Acorus calamus</i>	Zaštićena	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Crvena knjiga vaskularne flore Hrvatske (2005.)
Turica	<i>Agrimonia eupatoria</i>	Zaštićena	
travoliki žabočun	<i>Alisma gramineum</i>	strogo zaštićena	
crvenožuti repak	<i>Alopecurus aequalis</i>	strogo zaštićena	NT
bijeli sljez	<i>Althaea officinalis</i>	Zaštićena	
volujski jezik	<i>Anchusa officinalis</i>	Zaštićena	
Crnoglavac	<i>Ballota nigra</i>	Zaštićena	
štitasti vodoljub	<i>Butomus umbellatus</i>	Zaštićena	
močvarni šaš	<i>Carex acutiformis</i>	zaštićena	
obalni šaš	<i>Carex riparia</i>	strogo zaštićena	NT
crvena loboda	<i>Chenopodium rubrum</i>	strogo zaštićena	
pjegava kukutka	<i>Conium maculatum</i>	Zaštićena	
Đurdica	<i>Convallaria majalis</i>	Zaštićena	
bijeli glog	<i>Crataegus monogyna</i>	Zaštićena	
pasji jezik	<i>Cynoglossum officinale</i>	Zaštićena	
smeđi šilj	<i>Cyperus fuscus</i>	strogo zaštićena	NT
dugi oštrik	<i>Cyperus longus</i>	strogo zaštićena	NT
dvostupka	<i>Cyperus michelianus</i>	strogo zaštićena	VU
kurika	<i>Euonymus europaea</i>	Zaštićena	
Orlovac	<i>Galega officinalis</i>	Zaštićena	
prava bročika	<i>Galium verum</i>	Zaštićena	
plućna sirištara	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	strogo zaštićena	EN
pastirska iglica	<i>Geranium robertianum</i>	zaštićena	
mjehurasta sljezolika	<i>Hibiscus trionum</i>	strogo zaštićena	EN
obični borak	<i>Hippuris vulgaris</i>	strogo zaštićena	VU
močvarna rebratica	<i>Hottonia palustris</i>	strogo zaštićena	EN
rupičasta pljuskavica	<i>Hypericum perforatum</i>	zaštićena	
močvarna perunika	<i>Iris pseudacorus</i>	strogo zaštićena	
sibirski perunika	<i>Iris sibirica</i>	strogo zaštićena	VU
prava puzaljka	<i>Kickxia elatine</i> (L.) Dumort. ssp. <i>Elatine</i>	strogo zaštićena	
močvarna graholika	<i>Lathyrus palustris</i>	strogo zaštićena	
srčenjok	<i>Leonurus cardiaca</i>	zaštićena	
ljetni drijemovac	<i>Leucoium aestivum</i>	zaštićena	
vodena voduška	<i>Limosella aquatica</i>	strogo zaštićena	CR
obični lanilist	<i>Linaria vulgaris</i>	zaštićena	
trožilni ljubor	<i>Lindernia procumbens</i>	strogo zaštićena	VU
vučja noga	<i>Lycopus europaeus</i>	zaštićena	
obična vrbica	<i>Lythrum salicaria</i>	zaštićena	
vodena metvica	<i>Mentha aquatica</i>	zaštićena	
kuglasta metvica	<i>Mentha pulegium</i>	zaštićena	
dugolisna metvica	<i>Mentha longifolia</i>	zaštićena	
lokvanj	<i>Nuphar lutea</i>	zaštićena	
lopoč	<i>Nymphaea alba</i>	zaštićena	
vodena trublja	<i>Oenanthe aquatica</i>	zaštićena	
livadni zečji trn	<i>Ononis spinosa</i>	zaštićena	
ljetni jednolist	<i>Ophioglossum vulgatum</i>	zaštićena	
šumska kiselica	<i>Oxalis acetosella</i>	zaštićena	
poljski mak	<i>Papaver rhoeas</i>	zaštićena	
mjehurica	<i>Physalis alkekengi</i>	zaštićena	
mala bedrenika	<i>Pimpinella saxifraga</i>	zaštićena	
močvarna vlasnjača	<i>Poa palustris</i>	zaštićena	
vodeni dvornik	<i>Polygonum hydropiper</i>	zaštićena	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Crvena knjiga vaskularne flore Hrvatske (2005.)
gusjak	<i>Potentilla anserina</i>	zaštićena	
dugolisna čestoslavica	<i>Pseudolysimachion longifolium</i>	strogo zaštićena	EN
businjak	<i>Pulicaria dysenterica</i>	zaštićena	
žabnjak ljutić	<i>Ranunculus acris</i>	zaštićena	
vodeni žabnjak	<i>Ranunculus aquatilis</i>	zaštićena	
raskrećeni žabnjak	<i>Ranunculus circinatus</i>	zaštićena	
zlatica	<i>Ranunculus ficaria</i>	zaštićena	
sunčana iskrica	<i>Ranunculus flammula</i>	zaštićena	
puzavi žabnja	<i>Ranunculus repens</i>	zaštićena	
otrovni žabnjak	<i>Ranunculus sceleratus</i>	zaštićena	
žuta rezeda	<i>Reseda lutea</i>	zaštićena	
pasjakovina	<i>Rhamnus catharticus</i>	zaštićena	
divlja ruža	<i>Rosa canina</i>	zaštićena	
obalna kiselica	<i>Rumex maritimus</i>	strogo zaštićena	
plivajuća nepačka	<i>Salvinia natans</i>	zaštićena	
strupnik	<i>Scrophularia nodosa</i>	zaštićena	
paskvica	<i>Solanum dulcamara</i>	zaštićena	
crna pomoćnica	<i>Solanum nigrum</i>	zaštićena	
velika zlatnica	<i>Solidago gigantea</i>	zaštićena	
bijeli gavez	<i>Symphytum tuberosum</i>	zaštićena	
obični vratić	<i>Tanacetum vulgare</i>	zaštićena	
lukovičasti dubačac	<i>Teucrium scordium</i>	zaštićena	
majčina dušica	<i>Thymus pulegioides</i>	zaštićena	
vodeni orašac	<i>Trapa natans</i>	zaštićena	
uskoliski rogoz	<i>Typha angustifolia</i>	Zaštićena	
širokoliski rogoz	<i>Typha latifolia</i>	zaštićena	
laksmanijev rogoz	<i>Typha laxmannii</i>	strogo zaštićena	EN
patuljasti rogoz	<i>Typha minima</i>	strogo zaštićena	CR
matovilac	<i>Valerianella locusta</i>	zaštićena	
poljska divizma	<i>Verbascum blattaria</i>	zaštićena	
crna divizma	<i>Verbascum nigrum</i>	zaštićena	
obična divizma	<i>Verbascum phlomoides</i>	zaštićena	
mali zinzelen	<i>Vinca minor</i>	zaštićena	
mirisna ljubica	<i>Viola odorata</i>	zaštićena	
divlja maćuhica	<i>Viola tricolor</i>	zaštićena	
sitna leća	<i>Wolffia arhiza</i>	strogo zaštićena	NT

Kategorije: RE – regionalno izumrla, CR – kritično ugrožena, EN – ugrožena, VU – rizična, D.D. – nedovoljno poznata, NT – nisko rizična, LC – najmanje zabrinjavajuće.

U Kopačkom ritu raste 88 zaštićenih biljnih vrsta, što je 22% ukupnog broja od oko 400 zabilježenih vrsta vaskularne flore, stoga je ovo područje značajno za njihovu zaštitu. Glavni problem ugroženosti biljaka svakako je antropogeni faktor.

Fauna

Beskralješnjaci (avertebrata)

Fauna beskralješnjaka Kopačkog rita u užem i Podunavlja u širem smislu slabo je istražena, osim pojedinih grupa koje su bile zanimljive određenim istraživačima. Radi nedostatka stručnjaka sustavna istraživanja i praćenje stanja biološke raznolikosti je u povojima, tako da se tek posljednjih nekoliko godina pokušavaju izraditi odgovarajući priručnici za inventarizaciju vrsta i njihovih staništa. Istraživanja beskralješnjaka započela su 1943. godine u okviru biološke stanice «Albertina», a do danas su istražene slijedeće skupine.

1) Oblići (Nematoda)

U tlima Kopačkog rita utvrđena su ukupno 22 roda oblića od kojih su neki značajni biljni paraziti na ratarskim kulturama. Periodične promjene zastupljenosti oblića u tlu uvjetovane su utjecajem specifičnog vodnog režima. U sedimentima vodenih ekosustava unutar Kopačkog rita ustanovljene su 32 vrste slatkovodnih oblića, a u sedimentima ribnjaka Belje 23 vrste. Broj vrsta i gustoća njihovih populacija ovisi o tipu sedimenta, brzini protoka vode i stupnju onečišćenja voda. Intenzivna istraživanja slatkovodnih oblića provode se od 1998. do danas, na temelju kojih je zabilježen niz novih svojti.

2) Mekušci (Mollusca)

Od faune mekušaca, osobito su istraženi puževi Gastropoda i školjkaši Bivalvia. Ukupno je zabilježena 21 vrsta. Slatkovodnih puževa je utvrđeno 13 vrsta. Među puževima i školjkašima posebno treba istaknuti živorodnog puža, *Viviparus hungaricus*, koji u Kopačkom ritu naraste i do 55 mm, kao i posebnu formu školjke *Unio tumidus kopacensis* kao endemsku podvrstu Kopačkog jezera. U posljednje vrijeme također je primijećeno širenje strane invazivne vrste školjkaša *Dreissena polymorpha* koja je nađena u vodama Hulovskog kanala.

3) Gujavice (Oligochaeta)

U tlima Parka prirode Kopački rit do danas je zabilježeno samo 16 vrsta gujavica iz dviju porodica. Pritom su vrste *Allolobophora rosae*, *A. caliginosa*, *A. leoni* i *Lumbricus rubellus* bile dominantne.

4) Pijavice (Hirudinea)

Na području Kopačkog rita ukupno je utvrđeno 16 vrsta pijavica što čini više od 94% faune Hrvatske. Među njima su i rijetke vrste kao *Dina apathyi*, *Cystobranchnus fasciatus*, *Theromyzon tessulatum* i *Batracobdella paludosa*. Dvije vrste, *Piscicola geometra* i *Cystobranchnus fasciatus*, su paraziti na ribama, ali je njihova pojava i šteta na ribama lokalnog značaja. Medicinska pijavica *Hirudo medicinalis* i konjska pijavica *Haemopsis sanguisuga* su zaštićene.

5) Rakovi (Crustacea)

Od ukupne faune rakova istraživane su samo tri skupine: veslonošci (Copepoda), rašljoticalci (Cladocera) i desetonošci (Decapoda). Prve dvije skupine predstavljaju niže rakove koji se nalaze u planktonu, a desetonošci predstavljaju više rakove.

Rakovi veslonošci (Copepoda)

Skupina planktonskih račića Copepoda ima tri načina ishrane: filtracijski, predatorski i detritofagni, pri čemu prisustvo pojedinih vrsta ukazuje na stupanj trofije vodenih ekosustava. Fauna ove skupine je slabo istražena s ukupno zabilježenih sedam vrsta što čini manje od 9% hrvatske faune.

Rašljoticalci (Cladocera)

Gotovo svi predstavnici ove skupine hrane se filtriranjem (iako ima i pravih predatora), te predstavljaju izuzetno važnu grupu organizama u prijenosu tvari i protoku energije kroz hranidbene lance vodenih ekosustava. Prisustvo pojedinih vrsta također ukazuje na stupanj trofije. Do danas je utvrđeno 12 vrsta što čini 34% ukupne faune Hrvatske.

Desetonošci (Decapoda)

Desetonožni rakovi su oklopni raci s karakterističnim kliještima. Na području Kopačkog rita i rijeke Dunav zabilježen je uskoškari ili barski rak *Astacus leptodactylus* kao jedina vrsta autohtonih desetonožnih rakova u ovom dijelu poplavne doline. Međutim, osobito zabrinjava pojava i širenje dvije strane invazivne vrste rakova: bodljibradog ili prugastog raka *Orconectes limosus* sjeverno-američke vrste koja je u Europu naseljena radi uzgoja i ishrane, te kineske slatkovodne rakovice *Eriocheir sinensis*. Dok je kineska rakovica za sada zabilježena samo u rijeci Dunav, američki rak je široko rasprostranjen u poplavnom području, osobito u rukavcima i kanalima poput Hulovskog, Čonak ut-a, Vemeljskog i Monjoroškog dunavca.

6) Kukci (Insecta)

Fauna kukaca Kopačkog rita vrlo je slabo istražena. Tako je, na primjer, do danas od ukupno 6.000 vrsta kornjaša, Coleoptera, koje su zabilježene u Hrvatskoj, zabilježeno samo 85 vrsta u Kopačkom ritu i 2.505 zabilježenih vrsta leptira Lepidoptera u Hrvatskoj samo 95 vrsta u Kopačkom ritu. Pojedine skupine koje su dobro istražene, poput vretenaca, komaraca ili obada, ukazuju da je fauna kukaca također izuzetno bogata.

Vretenca (Odonata)

Faunističkim istraživanjima vretenaca na području Kopačkog rita utvrđeno je 48 vrsta, što iznosi 70,58 % od 68 vrsta vretenaca zabilježenih u Hrvatskoj. Među njima je devet rijetkih i ugroženih vrsta: *Anaciaeschna isosceles*, *Hemianax ephippiger*, *Gomphus flavipes*, *Ophiogomphus cecilia*, *Somatochlora flavomaculata*, *Epitheca bimaculata*, *Sympetrum depressiusculum*, *Sympetrum danae* i *Leucorrhinia pectoralis*.

Ravnokrilci (Orthoptera)

Istraživanja ravnokrilaca obavljena su još davne 1943. godine, kada je utvrđena ukupno 31 svojta. To predstavlja 17,75% ukupne faune ravnokrilaca Hrvatske koja broji 169 vrsta.

Leptiri (Lepidoptera)

Fauna leptira na području Kopačkog rita i Podunavlja nije dovoljno istražena. Prema rezultatima dosadašnjih istraživanja u Kopačkom ritu zabilježeno je 64 vrste danjih leptira, što iznosi 32% od ukupne faune (186 vrsta) danjih leptira Hrvatske. Rijetke i ugrožene vrste

rasprostranjene na području Kopačkog rita su *Papilio machaon*, zatim *Apatura metis*, *Aglais urticae*, *Lycaena dispar* i *Cupido alcetas*. Sveukupan broj do danas poznatih noćnih leptira na području Podunavlja je 104 vrste. Kao dosta rijetku treba izdvojiti vrstu *Laelia coenos*.

Trčci (*Carabidae*)

Trčci su porodica grabežljivih kornjaša načinom života vezanim za tlo, a prva istraživanja ove skupine na području Kopačkog rita započinjju 1983. godine. Do danas ih je ukupno zabilježeno 55 vrsta.

Komarci (*Culicidae*)

Iako poplavna područja predstavljaju idealna mjesta za razvoj komaraca, prva istraživanja ove skupine započela su tek 90-tih godina prošlog stoljeća. Do danas je u Kopačkom ritu zabilježeno 21 vrsta komaraca što predstavlja 42% faune Hrvatske koja broji 50 vrsta. Sedam vrsta (*Aedes vexans*, *A. sticticus*, *A. cinereus*, *Anopheles maculipennis kompleks*) je osobito brojno jer svoja jaja polažu na mjesta koja će tek biti poplavljena, tako da se njihove vrlo brojne populacije razvijaju nakon poplava. Utvrđena je jasna povezanost razvoja populacija komaraca s uvjetima plavljenja tj. smanjenom broju razvijenih generacija i ukupne brojnosti u sušnim godinama. Vrlo rijetka je vrsta *Anopheles hyrcanus*.

Obadi (*Tabanidae*)

Obadi Kopačkog rita istražuju se od 1988. godine, te je do danas utvrđeno 26 vrsta što čini 32% faune obada Hrvatske koja broji 78 vrsta. Najbrojnije vrste su *Hybomitra ciureai*, *Tabanus bromius* i *Haematopota pluvialis*. Vrste *Hybomitra ukrainica* i *Haematopota bigoti* posebnost su faune obada Kopačkog rita jer su izuzetno rijetke u kopnenom području Hrvatske.

vodene stjenice (*Heteroptera*)

Istraživanja ove skupine započela su 2004. godine i do danas je za područje Kopačkog rita zabilježena 21 vrsta. Ovdje treba napomenuti da su predmetnim istraživanjima zahvaćeni samo predstavnici koji žive u vodenim ekosustavima.

Kornjaši (*Coleoptera*)

Istraživanja kornjaša kopnenih staništa utvrdila su ukupno 85 vrsta. Istraživanja ove skupine koji žive u vodenim ekosustavima započela su 2004. godine i do danas ih je za područje Kopačkog rita zabilježeno 52 vrste.

Grizlice (*Psocoptera*)

Do danas je zabilježeno 28 vrsta grizlica. S obzirom da fauna grizlica Hrvatske broji 61 vrstu (Radović J. 1999) ovi podaci nam ukazuju na relativno bogatstvo vrsta u Kopačkom ritu. Vrste *Caecilius atricornis* i *Dorypterix domestica* nedavno su prvi puta utvrđene za faunu Hrvatske. Rijetka je i vrsta *Ectopsocopsis xerophyllus* koja je prvi put uzorkovana u Hrvatskoj na suhom lišću hrasta lužnjaka 1978.

Opnokrilci (*Symphyta*)

Fauna opnokrilaca Kopačkog rita zastupljena je sa 73 vrste.

Kralješnjaci (Vertebrata)

Ribe (Pisces)

U vodama Kopačkog rita zabilježeno je 44 vrste slatkovodnih riba što je 34,64% ukupnog broja riba Hrvatske, ali se pretpostavlja da bi to područje moglo naseljavati 60-tak vrsta riba. Uneseno je čak 9 vrsta riba, dok su ostalih 35 autohtone vrste. Od 44 vrste tri su endemi dunavskog sliva: plotica *Rutilus pigus*, prugasti balavac *Gymnocephalus schraetzer* i mali vretenac *Zingel streber*, a dvije se vrste smatraju regionalno izumrlima: obična moruna *Huso huso* i obična pastruga *Acipenser stellatus*.

Biološki značaj Kopačkog rita je izvanredno velik jer je poplavna zona područje visoke biološke produkcije te jedno od najvažnijih područja za mrijest riba Dunava i donjeg toka Drave. Kopački rit ujedno služi i kao mrijestilište ribama koje dolaze iz uzvodnih tokova gdje nema poplavnih područja.

Rijetke, ugrožene i zaštićene vrste riba

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Prema Pravilniku (NN99/2009)	Crvena knjiga slatkovodnih riba Hrvatske (2006)	NATURA 2000	Bernska konvencija
crnooka deverika	<i>Abramis sapa</i>	zaštićena	NT		
kečiga	<i>Acipenser ruthenus</i>	zaštićena	VU		
jegulja	<i>Anguilla anguilla</i>	zaštićena			
Bolen	<i>Aspius aspius</i>	zaštićena	VU	+	+
mrena	<i>Barbus barbus</i>	Zaštićena			
karas	<i>Carassius carassius</i>	zaštićena	VU		
šaran	<i>Cyprinus carpio</i>	zaštićena – zavičajna svojta	EN		
Obični vijun	<i>Cobitis taenia</i>			+	+
prugasti balavac	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	strogo zaštićena	CR	+	+
jez	<i>Leuciscus idus</i>	zaštićena	VU		
manjić	<i>Lota lota</i>	zaštićena	VU		
Piškur	<i>Misgurnus fossilis</i>	strogo zaštićena	VU	+	+
sabljarka	<i>Pelecus cultratus</i>	strogo zaštićena	DD	+	
mramorasti glavoč	<i>Proterorhinus marmoratus</i>	zaštićena	NT		
plotica	<i>Rutilus pigus</i>	zaštićena	NT	+	+
smuđ kamenjak	<i>Sander volgense</i>	strogo zaštićena	DD		
nosara	<i>Vimba vimba</i>	zaštićena	VU		
mali vretenac	<i>Zingel streber</i>	strogo zaštićena	VU	+	+
veliki vretenac	<i>Zingel zingel</i>	strogo zaštićena	VU		

Vodozemci (Amphibia)

Faunu vodozemaca Kopačkog rita čini 11 vrsta, odnosno 55% od ukupno 20 vrsta vodozemaca prisutnih u Hrvatskoj. Sve ove vrste svojom su biologijom vezane uz močvarna i vodena staništa, koja su za većinu njih i stalna staništa. Nestanak pojedinih vodenih površina ima za posljedicu drastično smanjenje broja vodozemaca.

Rijetke, ugrožene i zaštićene vrste vodozemaca

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Crvena knjiga vodozemaca i gmazova Hrvatske (2006)	NATURA 2000	Bernska konvencija
crveni mukač	<i>Bombina bombina</i>	strogo zaštićena	NT	+	+
smeđa krastača	<i>Bufo bufo</i>	zaštićena			
zelena krastača	<i>Bufo viridis</i>	strogo zaštićena			
gatalinka	<i>Hyla arborea</i>	strogo zaštićena	NT		
češnjača	<i>Pelobates fuscus</i>	strogo zaštićena			
šumska smeđa žaba	<i>Rana dalmatina</i>	strogo zaštićena			
zelena žaba	<i>Rana esculenta</i>	zaštićena			
velika zelena žaba	<i>Rana ridibunda</i>	zaštićena			
šareni daždevnjak	<i>Salamandra salamandra</i>	zaštićena			
veliki panonski vodenjak	<i>Triturus dobrogicus</i>	strogo zaštićena	NT	+	+
mali vodenjak	<i>Triturus vulgaris</i>	strogo zaštićena	EN		

Kopački rit spada u područja vrijedna posebne zaštite kao stanište potencijalno ugroženih vrsta obalnih, vlažnih i vodenih staništa za vrste kao što su veliki panonski vodenjak, crveni mukač i obična gatalinka. Fauna vodozemaca je na ovom područje ugrožena intenziviranjem poljoprivrede, melioracijama i kanaliziranjem vodotoka, te uništavanjem i fragmentacijom staništa.

Gmazovi (Reptilia)

U Kopačkom ritu utvrđeno je 10 vrsta gmazova što predstavlja 25,64 % od ukupno 39 vrsta gmazova Hrvatske. Fauna gmazova Kopačkog rita uključuje jednu vrstu kornjače (barska kornjača *Emys orbicularis*), četiri vrste guštera (sljepić *Anguis fragilis*, livadna gušterica *Lacerta agilis*, zidna gušterica *Podarcis muralis* i zelembač *Lacerta viridis*) te pet vrsta zmija (smukulja *Coronella austriaca*, bjelica *Elaphe longissima*, ribarica *Natrix tessellata*, bjelouška *Natrix natrix* i riđovka *Vipera berus*). Na području Kopačkog rita brojnošću dominiraju vrste prilagođene poplavnim uvjetima kao je obična bjelouška, kockasta vodenjača te barska kornjača. Ostale vrste gmazova rasprostranjene su na višim terenima koji su vrlo rijetko ili nikad plavljeni, poput nasipa ili područja branjenog od poplava.

Rijetke, ugrožene i zaštićene vrste vodozemaca

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Crvena knjiga vodozemaca i gmazova Hrvatske	NATURA 2000	Bernska konvencija
kornjača	<i>Emys orbicularis</i>	strogo zaštićena	NT	+	+
livadna gušterica	<i>Lacerta agilis</i>	strogo zaštićena			
zidna gušterica	<i>Podarcis muralis</i>	strogo zaštićena			
zelembać	<i>Lacerta viridis</i>	strogo zaštićena			
smukulja	<i>Coronella austriaca</i>	strogo zaštićena			
bjelica	<i>Elaphe longissima</i>	strogo zaštićena			
ribarica	<i>Natrix tessellata</i>	strogo zaštićena	DD		
sljepić	<i>Anguis fragilis</i>	Zaštićena			
bjelouška	<i>Natrix natrix</i>	Zaštićena			
riđovka	<i>Vipera berus</i>	Zaštićena			

Ptice (Aves)

Faunu ptica Kopačkog rita čini 297 vrsta, odnosno 79,2% od ukupno 375 vrsta ptica koje su do sada sa sigurnošću zabilježene u Hrvatskoj. U sljedećem popisu osim taxonomskih kategorija vrsta nabrojane su i tri podvrste i to *Corvus corone corone*, *C. corone cornix* te *Columba livia f. domestica*. Brojnošću dominiraju ptice močvarice, dok povremeno ili stalno obitava ili preljeće 79,2% vrsta od ukupne ornitofaune Hrvatske.

Rijetke, ugrožene i zaštićene vrste ptica

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
jastreb kokošar	<i>Accipiter gentilis</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
kobac ptičar	<i>Accipiter nisus</i>	gn/zim	Strogo zaštićena			LC	gn	
Trstenjak droščić	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
trstenjak ševarić	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	CR	gn	
trstenjak ševar	<i>Acrocephalus paludicola</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
Trstenjak mlakar	<i>Acrocephalus palustris</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
Trstenjak rogožar	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
Trstenjak cvrkutić	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
Dugorepa sjenica	<i>Aegithalos caudatus</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
sup starješina	<i>Aegypius monachus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	RE	gn	
ševa vintulja	<i>Alauda arvensis</i>	gn/sl	Zaštićena			LC	gn	
vodomar ribar	<i>Alcedo atthis</i>	gn/st	Strogo zaštićena	+	+	NT	gn	
patka lastarka	<i>Anas acuta</i>	ngn/pr e	Strogo zaštićena			EN	zim	
patka žličarka	<i>Anas clypeata</i>	ngn/sl	Strogo zaštićena			VU	zim	
patka kržulja	<i>Anas crecca</i>	zim/pr e	Zaštićena			NT	zim	+
Srpastopera kržulja	<i>Anas falcata</i>	rg	Strogo zaštićena					
patka zviždara	<i>Anas penelope</i>	pre	Strogo zaštićena			NT	zim	
divlja patka	<i>Anas platyrhynchos</i>	gn/zim	Zaštićena					+
Patka pupčanica	<i>Anas querquedula</i>	gn/sl	Zaštićena			NT	gn	+
Patka kreketaljka	<i>Anas strepera</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			EN	gn + zim	
lisasta guska	<i>Anser albifrons</i>	zim	Zaštićena			NT	zim	+
siva guska	<i>Anser anser</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			EN	gn	
Kratkokljuna guska	<i>Anser brachyrhynchos</i>	rg	Strogo zaštićena					
mala guska	<i>Anser erythropus</i>	rg	Strogo zaštićena		+			
guska gligovnjača	<i>Anser fabalis</i>	zim	Zaštićena			NT	zim	+
indijska guska	<i>Anser indicus</i>	rg	Strogo zaštićena					
Trepteljka žvrlijinka	<i>Anthus campestris</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	LC	gn	
Rusogrla trepteljka	<i>Anthus cervinus</i>	rg	Strogo zaštićena					

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
Trepteljka cikuša	<i>Anthus pratensis</i>	zim/pre	Strogo zaštićena					
Trepteljka poljarica	<i>Anthus spinoletta</i>	pre	Strogo zaštićena			NT	gn	
Trepteljka strljekavica	<i>Anthus trivialis</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
crna čiopa	<i>Apus apus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
suri orao	<i>Aquila chrysaetos</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	EN	gn	
orao klokotaš	<i>Aquila clanga</i>	zim	Strogo zaštićena	+	+			
orao krstaš	<i>Aquila heliaca</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	CR	gn	
orao kliktaš	<i>Aquila pomarina</i>	ngn/sl	Strogo zaštićena	+	+	EN	gn	
siva čaplja	<i>Ardea cinerea</i>	gn/zim	Zaštićena					
čaplja danguba	<i>Ardea purpurea</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	VU	gn	
žuta čaplja	<i>Ardeola ralloides</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	EN	gn	
Kamenjar kovačić	<i>Arenaria interpres</i>	rg	Strogo zaštićena					
sova močvarica	<i>Asio flammeus</i>	pre/zim	Strogo zaštićena	+	+	CR	gn	
sova utina	<i>Asio otus</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
obični čuk	<i>Athene noctua</i>	gn/st	Strogo zaštićena			NT	gn	
patka glavata	<i>Aythya ferina</i>	gn/zim	Zaštićena			LC	gn	+
krunasta patka	<i>Aythya fuligula</i>	zim	Zaštićena			NT	gn	+
patka crnika	<i>Aythya marila</i>	pre	Strogo zaštićena					
patka njorka	<i>Aythya nyroca</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	VU	gn	
svilorepa kugara	<i>Bombycilla garrulus</i>	zim	Strogo zaštićena					
bukavac	<i>Botaurus stellaris</i>	ngn/zim	Strogo zaštićena	+	+	EN	gn	
kanadska guska	<i>Branta canadensis</i>	rg	Strogo zaštićena					
bjelolica guska	<i>Branta leucopsis</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
Crvenovrata guska	<i>Branta ruficollis</i>	rg	Strogo zaštićena					
Sovuljaga buljina	<i>Bubo bubo</i>	ngn	Strogo zaštićena	+	+	NT	gn	
Patka batoglavica	<i>Bucephala clangula</i>	zim	Strogo zaštićena			LC	zim	
ćukavica potrk	<i>Burhinus oedicephalus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	D.D.	gn	
škanjac mišar	<i>Buteo buteo</i>	gn/st	Strogo zaštićena					

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
škanjac gačaš	<i>Buteo lagopus</i>	zim	Strogo zaštićena					
ridi škanjac	<i>Buteo rufinus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
Laponska strnadica	<i>Calcarius lapponicus</i>	rg	Strogo zaštićena					
troprsti žalar	<i>Calidris alba</i>	rg	Strogo zaštićena					
žalar cirikavac	<i>Calidris alpina</i>	pre	Strogo zaštićena			NT / EN	pre / zim	
krivokljuni	<i>Calidris ferruginea</i>	pre	Strogo zaštićena			NT	pre	
žalar ciganin	<i>Calidris minuta</i>	pre	Strogo zaštićena			NT	pre	
žalar crnčić	<i>Calidris temminckii</i>	pre	Strogo zaštićena			NT	pre	
leganj mračnjak	<i>Caprimulgus europaeus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	LC	gn	
obična jurčica	<i>Carduelis cannabina</i>	zim	Strogo zaštićena					
Češljugarka konopljarka	<i>Carduelis carduelis</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
Zelendur zelenac	<i>Carduelis chloris</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
sjeverna jurčica	<i>Carduelis flammea</i>	rg	Strogo zaštićena					
gorska jurčica	<i>Carduelis flavirostris</i>	rg	Strogo zaštićena					
zeleniča ovčica	<i>Carduelis spinus</i>	zim	Strogo zaštićena			LC	gn	
rujnica	<i>Carpodacus erythrinus</i>	rg	Strogo zaštićena					
Kratkoprsti puzavac	<i>Certhia brachydactyla</i>	gn/st	Strogo zaštićena			LC	gn	
Puzavac kljukavac	<i>Certhia familiaris</i>	gn/st	Strogo zaštićena			LC	gn	
morski kulik	<i>Charadrius alexandrinus</i>	pre	Strogo zaštićena			EN	gn	
kulik slijepčić	<i>Charadrius dubius</i>	sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
kulik blatarić	<i>Charadrius hiaticula</i>	pre	Strogo zaštićena					
bjelobrada čigra	<i>Chlidonias hybridus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	VU / NT	gn / pre	
bjelokrila čigra	<i>Chlidonias leucopterus</i>	pre	Strogo zaštićena					
crna čigra	<i>Chlidonias niger</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	RE / LC	gn / pre	
bijela roda	<i>Ciconia ciconia</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	NT	gn	
crna roda	<i>Ciconia nigra</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	VU	gn	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
orao zmijar	<i>Circaetus gallicus</i>	ngn/pre	Strogo zaštićena	+	+	VU	gn	
eja močvarica	<i>Circus aeruginosus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	EN	gn	
eja strnarica	<i>Circus cyaneus</i>	zim/pre	Strogo zaštićena	+	+	NT	ngn	
stepska eja	<i>Circus macrourus</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+			
eja livadarka	<i>Circus pygargus</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	EN	gn	
patka ledara	<i>Clangula hyemalis</i>	rg	Strogo zaštićena					
Batokljun trešnjak	<i>Coccythraustes coccythraustes</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
domaći golub	<i>Columba livia f. domestica</i>	gn/nt						
golub dupljaš	<i>Columba oenas</i>	gn/zim	Strogo zaštićena			D.D.	gn	
golub grivnjaš	<i>Columba palumbus</i>	gn/sl						+
Zlatovrana modrulja	<i>Coracias garrulus</i>	ngn	Strogo zaštićena	+	+	CR	gn	
vrana gavran	<i>Corvus corax</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
siva vrana	<i>Corvus corone cornix</i>	gn/st						+
crna vrana	<i>Corvus corone corone</i>	rg						
vrana gaćac	<i>Corvus frugilegus</i>	gn/st						+
Čavka zlogodnjača	<i>Corvus monedula</i>	gn/st						+
Prepelica pućpura	<i>Coturnix coturnix</i>	gn/sl	Zaštićena			NT	gn + pre	+
Prdavac prepeličar	<i>Crex crex</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	VU	gn	
obična kukavica	<i>Cuculus canorus</i>	gn/sl	Zaštićena					
mali labud	<i>Cygnus columbianus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
žutokljuni labud	<i>Cygnus cygnus</i>	zim	Strogo zaštićena					
Crvenokljuni labud	<i>Cygnus olor</i>	zim	Zaštićena	+	+			
piljak kosirić	<i>Delichon urbica</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
bjelohrpti dijetao	<i>Dendrocopos leucotos</i>	rg	Strogo zaštićena			NT	gn	
veliki dijetao	<i>Dendrocopos major</i>	gn/st	Strogo zaštićena	+	+			
srednji dijetao	<i>Dendrocopos medius</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			LC	gn	
mali dijetao	<i>Dendrocopos minor</i>	gn/st	Strogo zaštićena	+	+	LC	gn	
sirijski dijetao	<i>Dendrocopos syriacus</i>	gn/st	Strogo zaštićena			LC	gn	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
crni mravozub	<i>Dryocopus martius</i>	gn/st	Strogo zaštićena	+	+			
bijela čaplja	<i>Egretta alba</i>	gn/zim	Strogo zaštićena	+	+	EN	gn	
bijela čapljica	<i>Egretta garzetta</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	VU	gn	
obalna čaplja	<i>Egretta gularis</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
stršelj počvrkaš	<i>Emberiza calandra</i>	gn/sl	Zaštićena			LC	gn	
strnadica cikavica	<i>Emberiza cia</i>	rg	Strogo zaštićena					
Strnadica žutovoljka	<i>Emberiza citrinella</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
mala strnadica	<i>Emberiza pusilla</i>	rg	Strogo zaštićena					
Močvarna strnadica	<i>Emberiza schoeniclus</i>	gn/st	Strogo zaštićena			LC	gn	
čučka crvendač	<i>Erythacus rubecula</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
kulik lakrdijaš	<i>Eudromias morinellus</i>	rg	Strogo zaštićena					
sokol golubaš	<i>Falco cherrug</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	CR	gn	
sokol krahuljić	<i>Falco columbarius</i>	zim	Strogo zaštićena			EN	zim	
Bjelonokta vjetruša	<i>Falco naumanni</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	CR	ngn	
sivi sokol	<i>Falco peregrinus</i>	pre/zim	Strogo zaštićena	+	+	VU	gn	
sokol grlaš	<i>Falco subbuteo</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	NT	gn	
vjetruša klikavka	<i>Falco tinnunculus</i>	gn	Strogo zaštićena					
vjetruša kopčić	<i>Falco vespertinus</i>	pre	Strogo zaštićena			NT	pre	
Bjelokrila muharica	<i>Ficedula albicollis</i>	gn/sl	Strogo zaštićena		+	LC	gn	
crnoglava muharica	<i>Ficedula hypoleuca</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+			
Muharica crvenvoljka	<i>Ficedula parva</i>	rg	Strogo zaštićena			NT	gn	
zeba bitkavica	<i>Fringilla coelebs</i>	gn/st	Zaštićena	+	+			
zeba nikavica	<i>Fringilla montifringilla</i>	zim	Zaštićena					
crna liska	<i>Fulica atra</i>	gn/sl	Zaštićena			NT	zim	
kukuljasta ševa	<i>Galerida cristata</i>	gn/st	Zaštićena			LC	gn	
šljuka kokošica	<i>Gallinago gallinago</i>	ngn/pre	Zaštićena +			CR / NT	gn / ngn	
šljuka livadarka	<i>Gallinago media</i>	pre	Strogo zaštićena					
Guša zelenonoga	<i>Gallinula chloropus</i>	gn/sl	Zaštićena	+	+			
šojka kreštalica	<i>Garrulus</i>	gn/st						+

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
	<i>glandarius</i>							
srednji plijenor	<i>Gavia arctica</i>	pre	Strogo zaštićena			LC	zim	
veliki plijenor	<i>Gavia immer</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
mali plijenor	<i>Gavia stellata</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+			
zijavac čičavac	<i>Glareola pratincola</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
sivi ždral	<i>Grus grus</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	NT	pre	
bjeloglavi sup	<i>Gyps fulvus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	CR	gn	
đonda kovač	<i>Haematopus ostralegus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	EN	pre	
orao štekavac	<i>Haliaeetus albicilla</i>	gn/st	Strogo zaštićena			EN	gn	
patuljasti orao	<i>Hieraetus pennatus</i>	ngn/rg	Strogo zaštićena	+	+	CR	gn	
Crvenonoga vlastelica	<i>Himantopus himantopus</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	CR / EN	gn / pre	
žuti voljić	<i>Hippolais icterina</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	D.D.	gn	
voljić praskavac	<i>Hippolais pallida</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
lastavica pokućarka	<i>Hirundo rustica</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			LC	gn	
Zlogodnica burna	<i>Hydrobates pelagicus</i>	rg	Strogo zaštićena					
čapljica voljak	<i>Ixobrychus minutus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	NT	gn	
vijoglav mravar	<i>Jynx torquilla</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+			
svračak rusi	<i>Lanius collurio</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
veliki svračak	<i>Lanius excubitor</i>	zim	Strogo zaštićena	+	+			
mali svračak	<i>Lanius minor</i>	ngn	Strogo zaštićena			LC	gn	
crvenoglavi svračak	<i>Lanius senator</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
srebrni galeb	<i>Larus argentatus</i>	pre	Strogo zaštićena					
galeb klaukavac	<i>Larus cachinnans</i>	pre	Strogo zaštićena					
burni galeb	<i>Larus canus</i>	zim/pr e	Strogo zaštićena					
galeb čukavac	<i>Larus fuscus</i>	rg	Strogo zaštićena					
veliki galeb	<i>Larus marinus</i>	rg	Strogo zaštićena					
crnoglavi galeb	<i>Larus melanocephalus</i>	rg	Strogo zaštićena					
mali galeb	<i>Larus minutus</i>	pre	Strogo	+	+			

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
			zaštićena					
riječni galeb	<i>Larus ridibundus</i>	gn	Strogo zaštićena			LC	gn	
Plosnatokljuni žalar	<i>Limicola falcinellus</i>	rg	Strogo zaštićena					
smeđa muljača	<i>Limosa lapponica</i>	rg	Strogo zaštićena					
Crnorepa muljača	<i>Limosa limosa</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	LC	pre	
Trstenjak potočar	<i>Locustella fluviatilis</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
trstenjak slavić	<i>Locustella luscinioides</i>	gn/st	Strogo zaštićena			LC	gn	
trstenjak cvrčič	<i>Locustella naevia</i>	pre	Strogo zaštićena			NT	gn	
Krstokljun omorikaš	<i>Loxia curvirostra</i>	rg	Strogo zaštićena					
ševa krunica	<i>Lullula arborea</i>	pre	Strogo zaštićena			LC	gn	
veliki slavuj	<i>Luscinia luscinia</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+			
mali slavuj	<i>Luscinia megarhynchos</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
Močvarna modrovoljka	<i>Luscinia svecica</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			D.D.	gn	
šljuka kozica	<i>Lymnocyptes minimus</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	D.D.	ngn	
patka kulašica	<i>Melanitta fusca</i>	rg	Strogo zaštićena					
crna patka	<i>Melanitta nigra</i>	rg	Strogo zaštićena					
bijeli ronac	<i>Mergus albellus</i>	zim	Strogo zaštićena					
ronac osaš	<i>Mergus merganser</i>	zim	Strogo zaštićena	+	+	CR	gn	
ronac brskavac	<i>Mergus serrator</i>	zim	Strogo zaštićena			LC	zim	
žuta pčelarica	<i>Merops apiaster</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			LC	gn	
crnkasta lunja	<i>Milvus migrans</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			VU	gn	
crvenkasta lunja	<i>Milvus milvus</i>	ngn/rg	Strogo zaštićena	+	+	RE	gn	
crevenorepi stjenjak	<i>Monticola saxatilis</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
bijela pliska	<i>Motacilla alba</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
gorska pliska	<i>Motacilla cinerea</i>	pre	Strogo zaštićena					
žuta pastirica	<i>Motacilla flava</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
siva muharica	<i>Muscicapa striata</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
patka gogoljica	<i>Netta rufina</i>	rg	Strogo			CR	zim	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
			zaštićena					
šarena kreja	<i>Nucifraga caryocatactes</i>	rg	Strogo zaštićena					
Pozviždač šibičar	<i>Numenius arquata</i>	pre	Strogo zaštićena			EN	zim	
pozvizdač jatar	<i>Numenius phaeopus</i>	pre	Strogo zaštićena			EN	ng	
Gak	<i>Nycticorax nycticorax</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
obični kamenjar	<i>Oenanthe oenanthe</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	LC	gn	
zlatna vuga	<i>Oriolus oriolus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
veliki potrk	<i>Otis tarda</i>	ngn	Strogo zaštićena			RE	gn	
jejić lulavac	<i>Otus scops</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	NT	gn	
patka kršuljica	<i>Oxyura leucocephala</i>	rg	Strogo zaštićena			RE	ngn	
Jastreba c ipolaš	<i>Pandion haliaetus</i>	ngn/pre	Strogo zaštićena	+	+	NT	pre	
brkata bazgovka	<i>Panurus biarmicus</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	EN	gn	
jelova sjenica	<i>Parus ater</i>	pre	Strogo zaštićena					
plavetna sjenica	<i>Parus caeruleus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
kaporasta sjenica	<i>Parus cristatus</i>	rg	Strogo zaštićena					
mrka sjenica	<i>Parus lugubris</i>	rg	Strogo zaštićena					
velika sjenica	<i>Parus major</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
Crnoglava sjenica	<i>Parus palustris</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
vrabac pokućar	<i>Passer domesticus</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
poljski vrabac	<i>Passer montanus</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
kudravi nesit	<i>Pelecanus crispus</i>	rg	Strogo zaštićena			RE	gn	
ružičasti nesit	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
trčka kvržulja	<i>Perdix perdix</i>	gn/st	Zaštićena	+	+	NT	Gn	+
škanjac osaš	<i>Pernis apivorus</i>	pre	Strogo zaštićena			VU	gn	
veliki vranac	<i>Phalacrocorax carbo</i>	gn/zim	Strogo zaštićena je gnijezdeća populacija, a ostale jedinke su zaštićene	+	+	VU	gn	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
vranac kaloser	<i>Phalacrocorax pygmaeus</i>	ngn/pr e	Strogo zaštićena			CR	gn	
Tankokljuna liskonoga	<i>Phalaropus lobatus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
obični gnjetao	<i>Phasianus colchicus</i>	gn/st + ++	+	+				+
grličar pršljivac	<i>Philomachus pugnax</i>	pre	Strogo zaštićena			NT	pre	
Crvenrepka kovač	<i>Phoenicurus ochruros</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+			
Crvenrepka kovačić	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
obični zviždak	<i>Phylloscopus collybita</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
šumski zviždak	<i>Phylloscopus sibilatrix</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
zviždak kovačić	<i>Phylloscopus trochilus</i>	pre	Strogo zaštićena			EN	gn	
svraka maruša	<i>Pica pica</i>	gn/st						+
siva žuna	<i>Picus canus</i>	gn/st	Strogo zaštićena			LC	gn	
zeleni žuna	<i>Picus viridis</i>	gn/st	Strogo zaštićena	+	+	NT	gn	
afrička žličarka	<i>Platalea alba</i>	rg						
bijela žličarka	<i>Platalea leucorodia</i>	ngn/sl	Strogo zaštićena			EN	gn	
snježni ostrugaš	<i>Plectrophenax nivalis</i>	rg	Strogo zaštićena					
blistavi ibis	<i>Plegadis falcinellus</i>	ngn/sl	Strogo zaštićena			EN	pre	
tropsti zlatar	<i>Pluvialis apricaria</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+			
zlatar pijukavac	<i>Pluvialis squatarola</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	EN	zim	
ušati gnjurac	<i>Podiceps auritus</i>	rg	Strogo zaštićena					
čubasti gnjurac	<i>Podiceps cristatus</i>	gn/sl	Zaštićena	+	+	LC	gn	
ridogri gnjurac	<i>Podiceps grisegena</i>	ngn/pr e	Strogo zaštićena			VU	zim	
zlatouhi gnjurac	<i>Podiceps nigricollis</i>	pre/ng n	Strogo zaštićena			EN	gn	
štijoka vizlinica	<i>Porzana parva</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			D.D.	gn	
štijoka riđuga	<i>Porzana porzana</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	D.D.	gn	
štijoka kusica	<i>Porzana pusilla</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	D.D.	gn	
gluhi popić	<i>Prunella collaris</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	LC	gn	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
sivi popič	<i>Prunella modularis</i>	pre	Strogo zaštićena					
mala zimnica	<i>Pyrrhula pyrrhula</i>	zim	Strogo zaštićena					
Kokošica mlakara	<i>Rallus aquaticus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
Modronoga sabljarka	<i>Recurvirostra avosetta</i>	pre	Strogo zaštićena					
Vatrogłavi kraljić	<i>Regulus ignicapillus</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+			
Zlatogłavi kraljić	<i>Regulus regulus</i>	pre/zim	Strogo zaštićena					
plazica vuga	<i>Remiz pendulinus</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
bregunica čađavica	<i>Riparia riparia</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
troprsti galeb	<i>Rissa tridactyla</i>	rg	Strogo zaštićena					
smeđogrlji batić	<i>Saxicola rubetra</i>	pre	Strogo zaštićena			LC	gn	
crnogrlji batić	<i>Saxicola torquata</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			LC	gn	
šljuka bena	<i>Scolopax rusticola</i>	ngn/pre	Zaštićena			D.D. / NT	gn / ngn	+
obična žutarica	<i>Serinus serinus</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
obični brgljez	<i>Sitta europaea</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
sjeverna gavka	<i>Somateria mollissima</i>	rg	Strogo zaštićena					
Kratkorepi pomornik	<i>Stercorarius parasiticus</i>	rg	Strogo zaštićena					
Širokorepi pomornik	<i>Stercorarius pomarinus</i>	rg	Strogo zaštićena					
mala čigra	<i>Sterna albifrons</i>	pre	Strogo zaštićena			EN	gn	
velika čigra	<i>Sterna caspia</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+			
obična čigra	<i>Sterna hirundo</i>	gn/sl	Strogo zaštićena	+	+	NT	gn	
Debelokljuna čigra	<i>Sterna nilotica</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+	RE		
arktička čigra	<i>Sterna paradisaea</i>	rg	Strogo zaštićena					
dugokljuna čigra	<i>Sterna sandvicensis</i>		rg Strogo zaštićena					
grlica kumra	<i>Streptopelia decaocto</i>	gn/st	Zaštićena	+	+			
divlja grlica	<i>Streptopelia turtur</i>	gn/sl	Zaštićena			LC	gn	
šumska sova	<i>Strix aluco</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
Sovina jastrebača	<i>Strix uralensis</i>	rg	Strogo			LC	gn	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Status populacije u PP Kopački rit	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Bernska konvencija	NATURA 2000	Crvena knjiga Hrvatske		Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
						Ugroženost	Populacija na koju se odnosi ugroženost	
			zaštićena					
ružičasti čvorak	<i>Sturnus roseus</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
šareni čvorak	<i>Sturnus vulgaris</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
Crnoglava grmuša	<i>Sylvia atricapilla</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
Grmuša smokvarica	<i>Sylvia borin</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
grmuša pjenica	<i>Sylvia communis</i>	gn/sl	Strogo zaštićena					
grmuša čvrljinka	<i>Sylvia curruca</i>	sl	Strogo zaštićena					
pjegava grmuša	<i>Sylvia nisoria</i>	pre	Strogo zaštićena					
Gnjurac pilinorac	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	gn/sl	Zaštićena	+	+	LC	gn	
morska utva	<i>Tadorna tadorna</i>	rg	Strogo zaštićena					
mali potrk	<i>Tetrax tetrax</i>	rg	Zaštićena			RE	ngn	
brzelj zidarčić	<i>Tichodroma muraria</i>	rg	Strogo zaštićena	+	+			
mrka prutka	<i>Tringa erythropus</i>	pre	Strogo zaštićena			LC	pre	
prutka migavica	<i>Tringa glareola</i>	pre	Strogo zaštićena			LC	pre	
mala prutka	<i>Tringa hypoleucos</i>	pre	Strogo zaštićena	+	+	VU	gn	
krivokljuna prutka	<i>Tringa nebularia</i>	pre	Strogo zaštićena			LC	pre	
pjegava prutka	<i>Tringa ochropus</i>	pre	Strogo zaštićena					
dugonoga prutka	<i>Tringa stagnatilis</i>	pre	Strogo zaštićena					
Crvenonoga prutka	<i>Tringa totanus</i>	pre	Strogo zaštićena			CR	gn + zim	
strijež palčić	<i>Troglodytes troglodytes</i>	gn/st	Strogo zaštićena					
drozd gitkavac	<i>Turdus iliacus</i>	pre	Zaštićena					
crni kos	<i>Turdus merula</i>	gn/sl	Zaštićena					
drozd cikelj	<i>Turdus philomelos</i>	gn/sl	Zaštićena					
drozd bravenjak	<i>Turdus pilaris</i>	zim	Strogo zaštićena			VU	gn	
grivasti kos	<i>Turdus torquatus</i>	rg	Strogo zaštićena					
drozd imelaš	<i>Turdus viscivorus</i>	zim	Zaštićena					
Kukuvija driemavica	<i>Tyto alba</i>	gn/st	Strogo zaštićena			NT	gn	
pupavac božjak	<i>Upupa epops</i>	gn/sl	Strogo zaštićena			NT	gn	
ostugasti vivak	<i>Vanellus spinosus</i>	rg	Strogo zaštićena					
Vivak podzvizdač	<i>Vanellus vanellus</i>	gn/sl	Zaštićena			LC	gn	

Populacije: gn – gnijezdeća, ngn – negnijezdeća, pre – preletnička, zim – zimujuća, rg – rijetki gost, sl – selica, st – stanicarica

U Crvenoj knjizi ugroženih vrsta ptica Hrvatske na prvo mjesto među najvažnijim područjima za zaštitu ugroženih vrsta u Hrvatskoj svrstano Podunavlje i donje Podravlje s Parkom prirode Kopački rit kao središtem područja.

Sisavci (Mammalia)

U Kopačkom ritu je živjelo čak 55 vrsta sisavaca, od čega su 3 vrste nestale. To su: tekunica *Spermophilus citellus*, vuk *Canis lupus* i crni štakor *Rattus rattus*. Dvanaest vrsta sisavaca je obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005) i svrstano u lovnu divljač.

Rijetke, ugrožene, zaštićene i lovne vrste sisavaca

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Crvena knjiga Hrvatske	NATURA 2000	Bernska konvencija	Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
šumski miš	<i>Apodemus flavicollis</i>	strogo zaštićena				
čagalj	<i>Canis aureus</i>	Zaštićena				+
obična srna	<i>Capreolus capreolus</i>					+
europski dabar	<i>Castor fiber</i>	strogo zaštićena	NT	+	+	+
crveni jelen	<i>Cervus elaphus</i>					+
veliki hrčak	<i>Cricetus cricetus</i>	strogo zaštićena	NT			
dvobojna rovka	<i>Crocidura leucodon</i>	zaštićena				
poljska rovka	<i>Crocidura suaveolens</i>	zaštićena				
kasni noćnjak	<i>Eptesicus serotinus</i>	strogo zaštićena				
bjeloprsi jež	<i>Erinaceus concolor</i>	zaštićena				
divlja mačka	<i>Felis silvestris</i>	zaštićena				+
europski zec	<i>Lepus europaeus</i>	zaštićena	NT			+
vidra	<i>Lutra lutra</i>	strogo zaštićena	DD	+	+	
kuna zlatica	<i>Martes martes</i>	zaštićena				+
patuljasti miš	<i>Micromys minutus</i>	zaštićena	NT			
europski jazavac	<i>Meles meles</i>					+
dugokrili	<i>Miniopterus</i>	strogo	EN	+	+	

Hrvatski naziv	Znanstveni naziv	Prema Pravilniku (NN 99/2009)	Crvena knjiga Hrvatske	NATURA 2000	Bernska konvencija	Obuhvaćeno odredbama Zakona o lovstvu (NN 140/2005)
pršnjak	<i>schreibersi</i>	zaštićena				
miš humkaš	<i>Mus spicilegus</i>	zaštićena	NT			
puh lješnikar	<i>Muscardinus avellanarius</i>	strogo zaštićena	NT			
zerdav	<i>Mustela erminea</i>	zaštićena				
lasica	<i>Mustela nivalis</i>	zaštićena				+
tvor	<i>Mustela putorius</i>	zaštićena				+
oštrouhi šišmiš	<i>Myotis blythii oxygnathus</i>	strogo zaštićena	+	+		
močvarni šišmiš	<i>Myotis dasycneme</i>	strogo zaštićena	DD	+	+	
ridi šišmiš	<i>Myotis emarginatus</i>	strogo zaštićena	NT	+	+	
brkati šišmiš	<i>Myotis mystacinus</i>	strogo zaštićena				
resasti šišmiš	<i>Myotis nattereri</i>	strogo zaštićena				
močvarna rovka	<i>Neomys anomalus</i>	zaštićena	NT			
rani večernjak	<i>Nyctalus noctula</i>	strogo zaštićena				
mali šumski šišmiš	<i>Pipistrellus nathusii</i>	strogo zaštićena				
patuljasti šišmiš	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>	strogo zaštićena				
sivi dugoušan	<i>Plecotus austriacus</i>	strogo zaštićena	EN			
veliki potkovnjak	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	strogo zaštićena	NT	+	+	
vjeverica	<i>Sciurus vulgaris</i>	zaštićena	NT			
šumska rovka	<i>Sorex araneus</i>	zaštićena				
mala rovka	<i>Sorex minutus</i>	zaštićena				
divlja svinja	<i>Sus scrofa</i>					+
riđa lisica	<i>Vulpes vulpes</i>					+

Staništa

Područje Osječko baranjske županije je većim djelom pod poljoprivrednim površinama – gotovo dvije trećine površine, dok je nešto manje od trećine pod šumama. Područje uz Dunav je u tom pogledu “prirodnijeg” karaktera, s većim područjem pod šumama nego ostatak Županije te sa poplavnim područjem Kopačkog rita.

KRAJOBRAZI

Osobito vrijedne krajobrazne cjeline su: poplavne doline Drave i Dunava (od granice s Mađarskom do Dalja), ribnjak Podunavlje te predjel Erdutski vinogradi.

Kao osobito vrijedni krajobrazni elementi koje treba čuvati, prepoznati su: 1) raznolikost poljoprivrednih kultura; 2) vizualna kvaliteta smjenjivanja nepreglednih poljoprivrednih površina sa šumama; 3) prelasci s ravničarskog krajobraza na brežuljkaste predjele prekrivene šumama i vinogradima; 4) područja s karakterističnim uzorcima naselja; 5) pojedinačni „markeri“ (kulturno-povijesne i graditeljske baštine).

Najprisutnije su intenzivno obrađivane oranica unutar kojih je uklopljena većina naselja. Različiti tipovi šuma zauzimaju međusobno nepovezane, homogene površine, pretežno uz Dunav i Dravu.

Prosječni broj različitih glavnih tipova staništa unutar kartiranih poligona

(Parametar je izračunat iz broja staništa unutar fragmenata površine 0.8 ha. Izvor: Državni zavod za zaštitu prirode.)

Područje uz Dunav i Dravu je najraznolikije po tipovima staništa. Kao „zeleni koridori“ kojima je zaštićeno područje Kopačkog rita spojeno sa Nacionalnim parkom Dunav-Drava u Mađarskoj, posebno su značajne poplavne šume uz Dunav i Dravu.

Ugrožena i rijetka staništa

Prema Nacionalnoj klasifikacija i karti staništa Republike Hrvatske na području Parka prirode nalazi se 25 tipova staništa, a među njima je pet ugroženo na europskoj razini i zaštićeno Direktivom o staništima, a u Hrvatskoj Pravilnikom o vrstama stanišnih tipova, karti staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova.

Tipovi staništa na području Parka prirode Kopački rit

NKS kod	NKS staništa
A	Površinske kopnene vode i moč varna staništa
A.1.1	Stalne stajačice
A.1.2	Povremene stajačice
A.2.3	Stalni vodotoci
A.2.7/A.2.2/A.1.1	Neobrasle i slabo obrasle obale tekućica/Povremene tekućice/Stalne stajačice
A.4.1	Tršćaci, rogozici, visoki šiljevi i visoki šaševi
A.4.1.2.1	Močvara krutog šaša
A.4.1.2.3	Močvara nježnog šaša
A.4.1.2.6	Močvara mjehurastog šaša
A.4.1.2.8	Zajednica trstastog blješca
A.3.2.1.6	Zajednica vodenih leća i parožinaste paprati
A.3.3.3.6	Zajednica močvarne rebratice
C	Travnjaci, cretovi i visoke zeleni
C.2.2 *	Vlažne livade Srednje Europe
C.2.4.1.1	Pašnjak guste petoprste
D	Šikare
D.1.1/E.1.1	Vrbici na sprudovima/Poplavne šume vrba
E	Šume
E.1.1/E.1.2 *	Poplavne šume vrba/ *Poplavne šume topola
E.2.1	Poplavne šume crne johe i poljskog jasena
E.2.2 *	Poplavne šume hrasta lužnjaka
E.3.1 *	Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume
E.9.3	Nasadi širokolisnog drveća
I	Kultivirane nešumske površine i staništa s korovnom i ruderalnom vegetacijom
I.2.1	Mozaici kultiviranih površina
I.2.1/J.1.1/ I.8.1	Mozaici kultiviranih površina/Aktivna seoska područja/Javne neproizvodne kultivirane zelene površine
I.3.1	Intenzivno obrađivane oranice na komasiranim površinama

I.8.1	Javne neproizvodne kultivirane zelene površine
J	Izgrađena i industrijska staništa
J.1.1	Aktivna seoska područja
J.1.1/J.1.3	Aktivna seoska područja/Urbanizirana seoska područja

Prema NKS-u navedena ugrožena i rijetka staništa opisana su na sljedeći način:

C.2.2. Vlažne livade Srednje Europe

Vlažne livade Srednje Europe (Red MOLINIETALIA W. Koch 1926) – Pripadaju razredu MOLINIO-ARRHENATHERETEA R. Tx. 1937. Navedeni skup predstavlja higrofilne livade Srednje Europe koje su rasprostranjene od nizinskog do brdskog vegetacijskog pojasa.

E.1.1. Poplavne šume vrba

Poplavne šume vrba (Sveza Salicion albae Soó 1930)

E.1.2. Poplavne šume topola

Poplavne šume topola (Sveza Populion albae Br.-Bl. 1931)

E.2.2. Poplavne šume hrasta lužnjaka

Poplavne šume hrasta lužnjaka (Sveza Alno-Quercion roboris Ht. 1938) – Pripadaju redu ALNETALIA GLUTINOSAE Tx. 1937. Mješovite poplavne šume panonskog i submediteranskog dijela jugoistočne Europe s dominacijom vrsta Quercus robur, Fraxinus angustifolia, Ulmus carpiniifolia, Ulmus laevis, Alnus glutinosa, Acer campestre, Carpinus betulus. Razvijaju se na pseudogleju, a plavljene su razmjerno kratko vrijeme.

E.3.1. Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume

Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume (Sveza Erythronio-Carpinion (Horvat 1958) Marinček in Mucina et al. 1993) – Pripadaju redu FAGETALIA SYLVATICAE Pawl. In Pawl. et al. 1928. Mezofilne i neutrofilne šume planarnog i bežuljkastog (kolinog) područja, redovno izvan dohvata poplavnih voda, u kojima u gornjoj šumskoj etaži dominiraju lužnjak ili kitnjak, a u podstojnoj etaži obični grab (koji u degradacijskim stadijima može biti i dominantna vrsta drveća). Ove šume čine visinski prijelaz između nizinskih poplavnih šuma i brdskih bukovih šuma.

Rijeke

DUNAV

Dužina rijeke Dunava u Osječko-baranjskoj županiji je 86,06 km, što čini 62,6% dužine ukupnog toka Dunava kroz Hrvatsku. Dunav ovdje ima karakteristike nizinske rijeke, širine korita od 500-800 m. Prosječna brzina toka je 0,9 m/s, dok se srednji godišnji protoci kreću u od 2.442 do 3.144 m³ /s. Dubina je 5 do 15 m. Režim voda Dunava pokazuje nivalno-pluvijalne karakteristike. Na kretanje njegovih voda najviše utiču alpski pritoci, pa se u skladu s tim u godišnjem hodu vodostaja javljaju dvije visoke vode, i to u proljeće i rano ljeto. Proljetni maksimum uzrokovan je otapanjem snijega u nižim dijelovima gornjeg toka, a ranoljetni otapanjem snijega i leda u najvišim dijelovima Alpa i ciklonalnim kišama karakterističnim za taj dio godine. Dunav je plovnik tokom čitave godine, osim u vrlo hladnim zimama kada se zamrzne u prosjeku na nekoliko tjedana i za izuzetno niskih vodostaja u sušnim razdobljima.

DRAVA

Drava je drugi po značaju vodotok u Županiji i čini južnu i jugozapadnu među Baranje. Na području Županije Drava protječe u dužini od 104 km, što iznosi 32,7% ukupne dužine toka Drave kroz Hrvatsku. Rijeku Dravu karakteriziraju izrazite morfološke promjene u koritu, a kvartarne šljunčane-pjeskovite naslage koje izgrađuju dravsku depresiju čine vodonosni kompleks sa značajnim zalihama podzemnih voda. Dionica Drave kroz Osječko-baranjsku županiju ima karakteristike nizinske rijeke. Do Osijeka meandrira, a nizvodno od grada je mirnijeg toka, i s prevladavajućim akumulacijskim procesima. Drava ima veći pad od Dunava (13,1 cm/km), pa je i brža. Dubina vode u koritu kreće se od 4 do 7 m. Godišnja visina oborina na slivu Drave varira od 660 do 1530 mm/god., ima pluvijalno-glacijalni (kišno-ledenjački) vodni režim i karakterizira ga mala vodnost zimi, a velika u proljeće i početkom ljeta. Tako se najmanji protoci Drave javljaju u siječnju i veljači, dok se velike vode javljaju u svibnju, lipnju i srpnju uslijed otapanja snijega i leda i pojave godišnjih maksimuma oborina. Srednji protok Drave u Hrvatskoj kreće se od 315 m³ /s na granici sa Slovenijom, do 555 m³ /s na ušću u Dunav.

Drava ima tri maksimuma u godišnjem vodostaju i protjecaju. Prva dva padaju u proljeće i rano ljeto, a treći maksimum se javlja u jesen kao odraz mediteranskoga kišnog režima u dijelu njezina izvorišnog područja. Često se vremenski poklope visoke vode Drave i Dunava, pa dolazi do uspora voda na Dravi.

Ekoturizam i turizam

Kod korištenja prirodnih resursa za ekoturizam, izuzetno je važno definirati nosivi kapacitet nekog ekosustava. To definiramo kao maksimalni broj turističkih korisnika koji istodobno posjećuju turističko mjesto bez neprihvatljivih poremećaja fizičkog, ekonomskog i socio-kulturnog okoliša, kao i bez neprihvatljivog smanjenja kvalitete zadovoljstva posjetitelja".

Trenutno stanje sektora turizma u Osječko-baranjskoj županiji je ocijenjeno kao nezadovoljavajuće, zbog toga jer postoji veliki potencijal (kulturno i prirodno bogatstvo) koje je turistički neiskorišteno. Za prirodu i okoliš to znači da je negativni utjecaj turizma beznačajan ili nepostojeći. Postojeći problemi vezani su prvenstveno uz neodgovorno gospodarenje pojedinim turističkim punktovima, najčešće velikim dijelom uzrokovani nepostojanjem odgovarajuće komunalne i prometne infrastrukture, s ilegalnom izgradnjom.

U programu zaštite okoliša Osječko-baranjske županije, između ostalog, predloženo je da se uspostavi program sustavnijeg gospodarenja postojećim resursima, tj. da se napravi inventarizacija, uspostava katastra i atlasa turističkih aktivnosti i atrakcija. Također kaže da treba razvijati zelene" turističke sadržaje, koji gostu nude priliku za kontakt i upoznavanje s prirodom. već postojeće aktivnosti (npr. nvu zeleni osijek), na kojima se može graditi. izrada detaljnije idejne studije daljnjeg razvoja drugih, već prepoznatih obećavajućih elemenata turističke ponude, što uključuje: zdravstveni turizam (korištenje geotermalnih voda), unapređenje mreže pješačkih(greenways) i biciklističkih staza, uređenje krajolika oko dvoraca i drugih potencijalnih turističkih točaka, restauracija i revitalizacija napuštenih ruralnih krajeva i njihove tradicionalne arhitekture, razvoj seoskog turizma u kombinaciji s poljoprivredom (ekološkom), i dr.

Naveća prirodna turistička atrakcija Podunavlja je Park prirode **Kopački rit**. Broj posjetitelja u Parku prirode raste, pa je od 2001 do 2012 je narastao sa 5120 na 45775 posjetitelja, što je značajan porast. Posjetitelji se u parku mogu upoznati s tradicijskim vrijednostima kraja, vrijednostima panonske arhitekture te prirodnim vrijednostima područja koje nije dostupno za posjećivanje putem videa. Moguće je i razgledavanje Posebnog zoološkog rezervata brodovima, pri čemu zaposlenici educiraju posjetitelje o ekološkim vrijednostima cjelokupnog Parka te njegove flore i faune. Kopački rit ima veliki potencijal za izletnički biciklizam, pa postaje sve omiljenija destinacija cikloturista i biciklista iz svih krajeva svijeta. Svim posjetiteljima koji u park dolaze biciklima na raspolaganju stoji i Internet kutak. Unutar Parka prirode rekreativni ribolov u zonama (Podunavski kanali, crpna stanica Zlatna Greda, Vemeljski dunavac i rijeka Dunav). Kopački rit je dobra lokacija i za promatranje ptica. Svi posjetitelji mogu noćiti u tzv. bio-ekološkoj stanici, koja ima kapacitet i za konferencije do 100 mjesta.

Prema upravi Parka, potrebno je osmisliti nove edukativne i turističke sadržaje, obogatiti postojeću posjetiteljsku infrastrukturu, unutar i izvan granica Parka (npr. posjetilačke poučne staze) te razviti nove programe koji će posjetitelje zadržati kako u prostoru Parka

tako i okruženja. U anketama posjetitelja predloženo je i da se organizirju duži posjeti parku, te da se omoguće progrmai za manje grupe i pojedinačne posjete kolima bi se također omogućilo stručno vođenje.

Osim Kopačkog rita, cijelo područje Podunavlja ima potencijal za razvoj ekoturizma i seoskog turizma, a začetci se već vide. Tako na području mjesta Bilje ima oko 180 kreveta, u Karancu oko 120. U usporedbi sa 2002. Godinom, dakle prije deset godina, u u Bilju je bilo oko dvadesetak ležajeva, a u Karancu niti jedan. Ovakva vrsta turizma je značajna i zbog samozapošljavanja lokalnog stanovništva na području velike nezaposlenosti.

U skoroj budućnosti, veliki potencijal za razvoj ekoturizma ima i novoproglašeni međunarodni **Rezervat biosfere Mura-Drava-Dunav**. Razvojem odgovarajućih ekoturističkih programa koji su usmjereni prema dužem zadržavanju turista na području rezervata biosfere može se stvoriti izuzetno tržište za lokalne proizvode visoke kvalitete. Jezgra i utjecajno područje su pretežito poljoprivredna područja te je već jasno vidljiv trend proizvodnje “brandiranih” poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda (npr. Međimurski krumpir, Varaždinsko zelje, Slavonski kulen). Ljepota rijeka i njihove okolice te mogućnosti za brojne rekreacijske aktivnosti poput promatranja ptica, sportskog ribolova, kupanja i biciklizma, imaju izuzetan potencijal za privlačenje posjetitelja. Područje također karakterizira veliki broj kulturnih i tradicionalnih manifestacija te snažan regionalni identitet (narodna glazba, običaji, narodne nošnje) koji, zajedno sa rekreacijskim aktivnostima, mogu biti zanimljivi za turiste s različitim interesom od kulture i gastronomije do raftinga i biciklizma. Nekoliko većih gradova smješteno je unutar prijelazne zone od 10 km. Hrvatski glavni grad Zagreb i više gradova u susjednim zemljama su unutar jednog do četiri sata vožnje, što ovo područje čini lako dostupnim velikom broju posjetitelja. Članstvo u mreži rezervata biosfere kao međnarodno priznanje vrijednosti ovog prostora stvorit će mogućnost prezentiranja rezervata biosfere kao jedinstvenog turističkog proizvoda međuna rodnim posjetiteljima iz veće udaljenosti, te ih privući da se zadrže duže vrijeme i posjete različite dijelove rezervata biosfere.

Bogata kulinarska, vinarska i općenito izuzetna tradicija proizvodnje hrane poznata u cijeloj Hrvatskoj jedan je od temeljnih resursa koji se mogu iskoristiti za razvoj. Odgovarajući programi u kojima mala seoska domaćinstva nude smještaj i prehranu već postoje u dijelovima rezervata biosfere, a restorani sve češće nude tradicionalne proizvode. Područje rezervata biosfere moglo bi postati pokazno područje za druge dijelove Hrvatske koji vide svoju perspektivu u razvoju ekoturizma. Perspektiva razvoja ekoturizma osobito je značajna za dijelove rezervata biosfere koji su bili zahvaćeni ratom te im je potreban poticaj kako bi se ubrzao gospodarski razvoj.

Kulturne vrijednosti- zaštićena područja i mjesta

Tradicijska baština

Nalazi arheoloških istraživanja na različitim lokacijama u Baranji dokazali su da je područje u kontinuitetu naseljavano od prapovijesti. Za izgradnju domova, alata i uporabnih predmeta čovjek se koristio prirodnim materijalima iz neposrednog okruženja. Gotovo do prve polovine 20. st. za izgradnju kuća kao osnovni građevni materijal korištena je zemlja. Zidovi su se gradili nabijanjem zemlje ili zidanjem ćerpićima, na suncu osušenih ciglica zamiješanih od zemlje i pljeve. Takvi i do 50 cm debeli zidovi održavali su toplinu zimi, a ljeti čuvali svježinu. Na pojedinim, do danas sačuvanim kućama građenim u drugoj polovini 19. stoljeća, vidi se da su uglovi pojačani vrbovim prućem. Krovovi kuća gospodarskih zgrada pokrivali su se trskom kojom obiluju ritovi uz Dravu i Dunav.

Prilikom izgradnje vodilo se računa o položaju strana svijeta. Trijem, jedna od osobitosti panonske kuće, najčešće je okrenut prema jugu jer je zimi, kad zrake sunca padaju pod manjim kutom, omogućavao grijanje unutarnjih prostorija. Ljeti je trijem pružao hlad za obavljanje različitih sitnih poslova, sušenje ljetine i jelo.

Za izradu pokućstva koristile su se različite vrste drveta, u zavisnosti od namjene predmeta. Mnoge barske biljke koristile su se u svakodnevnom životu. Rogoz, danas većini samo poznat po batićima, imao je višestruku namjenu. Rogoz se koristio za pletenje torbi (cekera,), prostirki, papuča, a nekada davno i kabanica. Koristio se i kao brtvilo na svim čepovima koji se nalaze na nekoj bačvi. Od rogoza su se plele košnice, a klip ove biljke u pčelarstvu može zamijeniti dimlicu jer kada se upali tinja polako i dugotrajno.

Važna hrana i izvor prihoda stoljećima je za stanovništvo Podunavlja i Podravlja bilo ribarstvo. Usoljavana, sušena na zraku ili dimljena riba izvozila se u europske gradove. Tradicijski alati za lov ribe izrađivali su se od konca kudjelje i lana (mreže), vrbovog pruća (korpe, *bacanj*, obruči vrške), a za izradu pojedinih zamki u vidu pregrada koristila se pletena trska povezana rogozom. I čamci, *čiklovi*, izrađivali su se od vrbovih dasaka čiji su sastavi punjeni mahovinom i listom rogoza.

Vrbovo pruće koristilo se za izgradnju manjih gospodarskih zgrada koje su se omazivale blatom, za izradu zabata na kućama i ograda.

Kulturna baština

Područje Osječko-baranjske županije izuzetno je bogato nepokretnim kulturnim dobrima. Geografski položaj i prirodno okruženje omogućili su kontinuitet života na ovom prostoru koji se može pratiti još od mlađeg kamenog doba.

Među arheološkim lokalitetima na području Županije nekolicina ima iznimno značenje: prapovijesni lokalitet "Gradac" kod Sarvaša, prapovijesni lokalitet "Hermanov vinograd" u Osijeku, prapovijesna nalazišta "Gradac" i "Sredno" u Batini, "Gradac" u Zmajevcu, Diljska planina, Bogojevci kod Dalja i ranosrednjovjekovno groblje Bijelo Brdo po kojem je nazvana cijela jedna kultura iz razdoblja ranog srednjeg vijeka (10.-12. stoljeće) u Europi. Osiječki Gornji grad i Tvrđa su zaštićeni kao povijesna graditeljska cjelina.

Neka kulturna dobra su obnovljena i stavljena u javnu funkciju.

To su:

- 1) Erdutska kula – na kojoj se provode sustavna geološka istraživanja radi sanacije klizišta, a i dio je zaštićenog krajobraza
- 2) tradicijska kuća u Bijelom Brdu – obnovljena dijelom sredstavima Ministarstva kulture, u vlasništvu općine Erdut, a namjena joj je prezentacija tradicijskog života,
- 3) rodna kuća Milutina Milankovića u Dalju, koja služi kao kulturni i znanstveni centar,
- 4) dvorac Normann, Bizovac
- 5) Batina spomenik
- 6) dvorac Mailath, Donji Miholjac
- 7) muzej Zmajevac – je važno arheološko nalazište a i muzej vina OBŽ-a
- 8) šokačka kuća u Topolju
- 9) Katoličko svetište Gospe od utočišta u Aljmašu od 1703., najveće Marijansko svetište u istočnoj Hrvatskoj .
- 10) Manastir uspenja presvete Bogorodice u Dalj planini, Manastir Vodica. Manastir čine crkva, oltar na otvorenom uklesan u brdo i čardak (konak). U čardaku izvire pitka voda kojoj narod pripisuje ljekovita svojstva. Manastir Vodica važno je hodočasničko mjesto, pogotovo o Preobraženju Gospodnjem (19. o8).(TZ Erdut)

Prema registru zaštićenih kulturnih dobara Minstarstva Kulture zaštićena su sljedeća područja:

OPĆINA BILJE

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
Z-3638	Bilje	Arheološko nalazište "Rimska cesta"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1623	Bilje	Crkva Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1622	Bilje	Dvorac Eugena Savojskog	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
R-13	Bilje	Inventar crkve Bezgriješnog začeca Blažene Djevice Marije	Pokretno kulturno dobro - zbirka
P-3740	Bilje	Orgulje ucrkvi Bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5377	Zlatna Greda	Pustara Zlatna Greda	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
ROS-0672	Kopačevo	Arheološko nalazište "Čorda i dr."	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-0678	Kopačevo	Arheološko nalazište "Mali Sakadaš"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1650	Kopačevo	Crkva reformiranih	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-4828	Lug	Arheološko nalazište "Lug"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-4829	Lug	Arheološko nalazište "Silad-Okrajak"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-0726	Lug	Arheološko nalazište "Utrina - Četeveld"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Z-1653	Lug	Crkva reformiranih	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-4830	Vardarac	Arheološko nalazište "Kenderfeld"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3814	Vardarac	Arheološko nalazište "Selefeldek"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-0336-1972.	Vardarac	Trščara, Ulica Šandora Petefya 018	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

OPĆINA DRAŽ

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
ROS-0231	Batina	Arheološko nalazište "Gradac" i "Sredno"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3747	Batina	Arheološko nalazište "Grovišće"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-4825	Draž	Arheološko nalazište "Kobilica-Veliki Baratvud"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1635	Draž	Crkva sv. Barbare	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3757	Duboševica	Arheološko nalazište "Selište"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3641	Duboševica	Arheološko nalazište "Vir, Selska bara, Vinogradac"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1637	Duboševica	Crkva Uznesenja Blažene Djevice Marije	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
P-3597	Duboševica	Mlin, Braće Radića 52	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2879	Duboševica	Orgulje u crkvi Uznesenja Marijina	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1667	Podolje	Crkva sv. Ane	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1674	Topolje	Crkva sv. Petra i Pavla	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5401	Topolje	Crkveno pučko pjevanje iz Baranje	Nematerijalno kulturno dobro
Z-2320	Topolje	Tradicijska kuća i okućnica, Ulica Republike 73	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

OPĆINA KNEŽEVI VINOGRADI

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
ROS-0671	Kamenac	Arheološko nalazište "Kamenac"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3741	Karanac	Arheološko nalazište "Donje polje - Prosina"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3727	Karanac	Orgulje u crkvi sv. Donata biskupa	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
P-2903	Kneževi Vinogradi	Arheološko nalazište "Crkva Reformiranih"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3752	Kneževi	Arheološko nalazište "Derjan"	Nepokretno kulturno dobro -

	Vinogradi		pojedinačno
ROS-0235	Kneževi Vinogradi	Arheološko nalazište "Dragojlov brijeg"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3751	Kneževi Vinogradi	Arheološko nalazište "Mitvar"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-0621	Kneževi Vinogradi	Arheološko nalazište "Osnovna škola"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2504	Kneževi Vinogradi	Inventar parohijske crkve Vavedenja Bogorodice	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-1649	Kneževi Vinogradi	Reformatorska crkva	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3756	Kotlina	Arheološko nalazište "Kotlina"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3815	Suza	Arheološko nalazište "Vinogradi"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2322	Suza	Vinski podrum, Maršala Tita 81 b	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-4209	Zmajevac	Arheološko nalazište „Varhegy – Mocsolas”	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-630	Zmajevac	Arheološko nalazište Gradac-Varhegy	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2472	Zmajevac	Etnološka cjelina "Katolički surduk"	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Z-2471	Zmajevac	Etnološka cjelina "Reformatorski surduk"	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Z-2323	Zmajevac	Vinski podrum, Šandora Petefija 16	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

GRAD OSIJEK

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
P-3576	Josipovac	Arheološko nalazište "Verušed"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3812	Klisa	Arheološko nalazište "Klisa - Ekonomija"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-0675	Nemetin	Arheološko nalazište "Suvatovo"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1257	Osijek	"Judenkaserne", K. Firingera 1	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1258	Osijek	"Trgovačka kuća", Trg sv. Trojstva 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-0239	Osijek	Arheološka nalazišta "Mursa", "Pristanište", "Vijenac Ivana Meštrovića"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-4445	Osijek	Arheološka zona "Tvrđa – Gornji grad"	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Z-4960	Osijek	Arheološko nalazište "Filipovica-Hermanov vinograd"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5500	Osijek	Arheološko nalazište "Mađarska Retfala"	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Z-4973	Osijek	Arheološko nalazište Ciglana - Zeleno polje	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5602	Osijek	Bastioni sv. Karla i sv. Eugena s Vodenim vratima	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
R-108	Osijek	Biblioteka Muzeja Slavonije	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-3043	Osijek	Burza rada, Kneza Trpimira 2	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
Z-2782	Osijek	Cjelina arhivskih fondova i zbirki	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-1699	Osijek	Crkva sv. Jakova sa samostanom	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1698	Osijek	Crkva sv. Križa sa samostanom	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1260	Osijek	Crkva Sv. Marije	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1252	Osijek	Crkva Sv. Mihaela	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1267	Osijek	Crkva sv. Petra i Pavla	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
P-3733	Osijek	Dio zbirke (31 knjiga) iz Franjevačkog samostana sv. Križa	Pokretno kulturno dobro - zbirka
P-3983	Osijek	Dio zbirke (31 knjiga) iz Franjevačkog samostana sv. Križa	Pokretno kulturno dobro - zbirka
P-4358	Osijek	Dio zbirke (33 knjige) iz Franjevačkog samostana sv. Križa	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-2330	Osijek	Đački dom, Zagrebačka 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3801	Osijek	Galerija likovnih umjetnosti Osijek - muzejska građa	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa
ROS-49/74	Osijek	Galerija likovnih umjetnosti Osijek - Zbirka grafike	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa
R-118	Osijek	Gradska i sveučilišna knjižnica	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-2331	Osijek	Guttmanova stanica, Kašićeva 3	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3448	Osijek	Hotel Royal, Kapucinska 34	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1265	Osijek	Hrvatsko narodno kazalište, Županijska 9	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
P-4299	Osijek	Industrijski kompleks "Kožare", Kišpatićeva 2	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Z-4747	Osijek	Inventar crkve sv. Mihaela Arkandela	Pokretno kulturno dobro - zbirka
R-36	Osijek	Inventar kapele sv. Ane na groblju	Pokretno kulturno dobro - zbirka
R-33	Osijek	Inventar kapele sv. Roka	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-4746	Osijek	Inventar kapucinske crkve sv. Jakova sa samostanom	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-1666	Osijek	Isusovački samostan	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3958	Osijek	Javna plastika "Ljudi"	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1261	Osijek	Kapela sv. Roka	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1661	Osijek	Kapela sv. Roka	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
R-131	Osijek	Kasnobrončanodobni mač iz Nemetina	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5759	Osijek	Kino Korzo, danas kino Europa	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5760	Osijek	Kino Urania	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
P-3636	Osijek	Kompleks radničkih kuća tvornice Povichil, Jadranska ulica 2,3,4,5,6,7 i 8	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1262	Osijek	Kuća Kragujević (Mitrović), Gojkovićevo 1	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-4341	Osijek	Kulturno-povijesna cjelina grada Osijeka	Nepokretno kulturno dobro - kulturno – povijesna cjelina
Z-1665	Osijek	Kužni pil, Trg Presvetog Trojstva	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2324	Osijek	Mauzolej Pejačević	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-109	Osijek	Muzej Slavonije Osijek - Arheološka zbirka	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa
ROS-113	Osijek	Muzej Slavonije Osijek - Etnografska zbirka	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa
Z-3808	Osijek	Muzej Slavonije Osijek - muzejska građa	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa
ROS-111	Osijek	Muzej Slavonije Osijek - Povijesna zbirka	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa
ROS-112	Osijek	Muzej Slavonije Osijek - Zbirka umjetničkog obrta	Pokretno kulturno dobro - muzejska građa

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
Z-1663	Osijek	Novi samostan sv. Križa	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3725	Osijek	Orgulje u crkvi sv. Jakova Apostola	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3724	Osijek	Orgulje u crkvi sv. Mihaela	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3723	Osijek	Orgulje u crkvi sv. Petra i Pavla	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2335	Osijek	Palača kraljevskog sudbenog stola, Europska avenija 7	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1263	Osijek	Palača Virovitičke županije, Županijska 4	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
R-151	Osijek	Povijesni arhiv - zbirke	Pokretno kulturno dobro - zbirka
Z-1266	Osijek	Reformirana kršćanska crkva	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
R-130	Osijek	Rimska ara	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
R-85	Osijek	Rimski nadgrobni spomenik s prikazom vučice	Pokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1256	Osijek	Rodna kuća Franje Kuhača, Kuhačeva 14	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1662	Osijek	Secesijski zdenac, Šetalište kardinala Šepera	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2326	Osijek	Sokolski dom, Kralja Zvonimira 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3045	Osijek	Spomenički kompleks Dvorca Pejačević, Strossmayerova 141	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3871	Osijek	Spomenik palim vojnicima Šokčevićeve pukovnije ("Umirući vojnici")	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3342	Osijek	Stambena vila Mačkamama, Drinska 2	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5781	Osijek	Tvornička zgrada tvornice Povischil	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2329	Osijek	Učenički dom "Hrvatskog radiša", Zagrebačka 2a	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2468	Osijek	Vila Hoffman, Keršovanijeva 4	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2333	Osijek	Vila Nikole Klira, Krežmina 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2466	Osijek	Zgrada "Granum", Šetalište P. Preradovića 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1658	Osijek	Zgrada Aksman, Huttlerova 1	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3784	Osijek	Zgrada Baumgartner, Županijska 8	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1264	Osijek	Zgrada bivše gostionice Gradskog vrta, Divaltova 4	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2470	Osijek	Zgrada bivšeg "Obrtničkog doma", Europska avenija 11	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3783	Osijek	Zgrada Čaćinović, Šetalište P. Preradovića 3	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3101	Osijek	Zgrada Doma mirovinske zaklade, Ulica kralja Zvonimira 11	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2332	Osijek	Zgrada Filozofskog fakulteta, Jägerova 9	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3390	Osijek	Zgrada FINA-e, Ulica Lorenza Jagera 1	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2336	Osijek	Zgrada Galerije likovnih umjetnosti, Europska avenija 9	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1254	Osijek	Zgrada Generalkomande, Trg sv. Trojstva 3	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2343	Osijek	Zgrada Gillming-Hengl, Europska avenija 24	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1660	Osijek	Zgrada Glavne pošte, Europska avenija 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1253	Osijek	Zgrada Glavne straže, Trg sv. Trojstva 2	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3782	Osijek	Zgrada Gradske štedionice, Kapucinska 29	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno

Oznaka dobra	Mjesto	Naziv	Vrsta kulturnog dobra
Z-2337	Osijek	Zgrada Hrvatske gospodarske komore, Europska avenija 13	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2467	Osijek	Zgrada Korsky, Europska avenija 16	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3279	Osijek	Zgrada Lucić, Reisnerova 59a i 61	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1259	Osijek	Zgrada magistrata, Trg sv. Trojstva 6	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2327	Osijek	Zgrada Maksimović, Radićeva 20	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3044	Osijek	Zgrada Muačević, Keršovanijeva 8	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2341	Osijek	Zgrada Nayer, Europska avenija 20	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2328	Osijek	Zgrada Okružnog ureda za osiguranje radnika, Perivoj kralja Petra Krešimira IV 6	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
P-4088	Osijek	Zgrada oružarnice	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3389	Osijek	Zgrada Pilpel, Šetalište P. Preradovića 7	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1664	Osijek	Zgrada Plemić, Franjevačka ulica 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2342	Osijek	Zgrada Povischil, Europska avenija 22	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2325	Osijek	Zgrada procesualnog suda, Strossmayerova 33	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3781	Osijek	Zgrada prve Hrvatske štedionice, Trg A. Starčevića 12	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1255	Osijek	Zgrada Raith, Kuhačeva 27	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3388	Osijek	Zgrada Rohregger, Vukovarska 27	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2469	Osijek	Zgrada Sauter, Europska avenija 18	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2339	Osijek	Zgrada Schmidt, Europska avenija 12	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3099	Osijek	Zgrada Schonwald, Šetalište kardinala F. Šepera 7	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2338	Osijek	Zgrada Sekulić-Plavšić, Europska avenija 10	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2586	Osijek	Zgrada Solarskog ureda, Solarski trg 1	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2340	Osijek	Zgrada Spitzer, Europska avenija 14	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3098	Osijek	Zgrada Vančura, Keršovanijeva 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3182	Osijek	Zgrada vjeroispovjedne škole, Gojkovićeve 12	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3097	Osijek	Zgrada Woger, Gundulićeva 10	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3100	Osijek	Zgrada Zimmer, Krežmina 11	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1659	Osijek	Zgrada Živanović, Krstova 20	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2334	Osijek	Zgrada Županijskog poglavarstva, Trg A. Starčevića 2	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3096	Osijek	Zgrada, Crkvena 30	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-5520	Osijek	Zgrada, Pavla Pejačevića 9	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3452	Osijek	Zgrada, Trg A. Starčevića 1	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3451	Osijek	Zgrada, Trg A. Starčevića 4	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3450	Osijek	Zgrada, Trg Ante Starčevića 5	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3449	Osijek	Zgrada, Trg Ante Starčevića 8	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3455	Osijek	Zgrada, Županijska 1	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3454	Osijek	Zgrada, Županijska 15	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3456	Osijek	Zgrada, Županijska 3	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-3453	Osijek	Zgrada, Županijska 38	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
ROS-0323	Sarvaš	Arheološko nalazište "Gradac"	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1671	Sarvaš	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-1271	Tenja	Dvorac Adamović	Nepokretno kulturno dobro - pojedinačno
Z-2502	Tenja	Inventar crkve sv. oca Nikolaja	Pokretno kulturno dobro - zbirka

Demografija

Broj stanovnika je u Osječko-baranjskoj županiji rastao nakon drugog svjetskog rata do 1991. godine (sa 351 154 u 1971. na 367 193 u 1991.). Nakon ovog perioda, uslijed ratnih aktivnosti, broj stanovnika drastično pada na 330 506 u 2001. godini. Trend drastičnog pada, se je nastavio i nakon rata, pa je Županija, prema popisu iz 2011 imala 304.899 stanovnika. Prosječan broj stanovnika je 2001. godine bio 79,5 ljudi na km², a 2009. 76,8 stanovnika/m². Ovaj prosjek značajno varira za grad Osijek i za okolne općine. Općine Draž, Kneževi vinogradi i Bilje spadaju u kategoriju rijede naseljenih područja Županije s prosjekom od 15 do 50 stanovnika na km². Općina Erdut spada u kategoriju gustoće od 50 do 100 stanovnika na km².

Prirodni prirast stanovništva Republike Hrvatske i Osječko-baranjske županije za razdoblje 2005.-2009.

Prirodno kretanja stanovništva	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
RH-rođeni	42.492	41.446	41.910	43.753	44.577
RH-umrli	51.790	50.378	52.367	52.151	52.414
RH-Prirodni prirast	-9.298	-8.932	-10.457	-8.398	-7.837
OBŽ-ro.eni	3.061	2.928	2.869	2.991	3.116
OBŽ-umrli	3.976	3.924	4.134	3.970	3.997
OBŽ-- Prirodni prirast	-915	-996	-1.265	-979	-881
Indeks prirodnog prirasta	OBŽ	108,9	127,0	77,4 90,0	

Ovo područje ima i negativan migracijski saldo, što ukazuje na trend odseljavanja stanovništva, a značajan je i postotak starije populacije. To je rezultat dugogodišnjeg snižavanja živorođenih, čime se smanjuje udjel mladih i priljev u radni kontingent, dok istovremeno raste udio stanovništva starijeg od 65 godina.

Sociološke i ekonomske karakteristike

Područje Osječko-baranjske županije uglavnom je razvrstano u područja s pretežno seoskim ili prijelaznim obilježjima između urbaniziranog prostora i sela, i po tome se razlikuje u odnosu na zagrebačku, riječku i splitsku makroregiju. Razlog tomu je i u prirodnim osobitostima i gospodarskoj strukturi Županije gdje dominira poljoprivredna proizvodnja. Zaposlenost u Osječko-baranjskoj županiji je manja nego prosjek u RH, u 2009. iznosila je 42%, dok je na razini RH bila 56,6%.

Što se obrazovne strukture tiče, prema popisu stanovništva iz 2001., udio visoko-obrazovanih osoba u populaciji iznad 15 godina na području OBŽ je bio 9%, dok je taj odnos na nacionalnoj razini bio 12%.

Krajem 2009. godine Osječko-baranjska županija imala je 122.089 aktivnih stanovnika (radne snage), što predstavlja 6,7% ukupne radne snage u Republici Hrvatskoj. Radnu snagu čini 90.659 zaposlenih i 31.430 nezaposlenih osoba. Stopa nezaposlenosti je na kraju 2009. iznosila 25,7%, što je daleko iznad prosjeka RH od 16,1%. Krajem 2011. na Zavodu za zapošljavanje u Osijeku je registrirano 32,063 nezaposlenih osoba. Nezaposlenost je ozbiljan problem Osječko-baranjske županije već čitav niz godina.

Od 1997.do 2000. nezaposlenost se kreće uzlaznom putanjom, uz lagani pad u razdoblju 2000.-2008., no nije pala ispod 20% u cijelom razdoblju. U 2009. ponovo dolazi do povećanja stope nezaposlenosti s 21% na 25,7%. Pored visoke stope nezaposlenosti, poseban je problem nezaposlenost žena, starijih osoba, te dugotrajna nezaposlenost. U zadnjih desetak godina (2000. - 2009.) udio nezaposlenih žena u ukupnom broju nezaposlenih kreće se iznad 50%, a 2007. godine dolazi na razinu 61,4%. U 2009. godini 60% nezaposlenih osoba bile su žene. U pogledu obrazovne strukture nezaposlenih osoba u Osječko-baranjskoj županiji, 57% su nezaposleni s osnovnom i srednjom školom do tri godine, 7% su u kategoriji prvog stupnja fakulteta, stručnog studija i više škole, fakulteta akademije, magisterija i doktorata (2.207 osoba).

Intenzitet demografskih promjena u Županiji je naglašeniji u odnosu na državni prosjek u cijelosti, U procesu tranzicije došlo je do privatizacije vlasništva, usporavanja stope gospodarske aktivnosti i skokovitim rastu nezaposlenosti. Zbog ratom pogoršanih uvjeta života i rada Osječko-baranjska županije je imala, u usporedbi s državnim prosjekom, bitno lošiju poziciju.

Ekonomska kriza je zahvatila Svijet u 2008. godini što se je drastično odrazilo i na Hrvatsku. Loša rata zaposlenosti se je još dodatno pogoršala, pogotovo u prerađivačkom, trgovačkom i građevinskom sektoru. Kako su najveće gospodarske aktivnosti na području Osječko-baranjske županije poljoprivreda, prerađivačka industrija, graditeljstvo i trgovina, jasno je da je ovo područje dodatno osiromašeno ekonomskom krizom. Velika nezaposlenost u ovom području, starija struktura stanovništva i relativno niska obrazovanost predstavljaju problem i za ekonomski razvoj.

To potvrđuju i podaci Indeksa razvijenosti županija u Hrvatskoj kojeg dobivamo spajanjem pet osnovnih društveno-gospodarskih pokazatelja: dohotka po stanovniku, stope nezaposlenosti, izvornih prihoda po stanovniku lokalnih odnosno županijskih jedinica, kretanja broja stanovnika i stupnja naobrazbe. Na temelju odstupanja od nacionalnog prosjeka, jedinica se razvrstava u pripadajuću skupinu. Kako je vidljivo na karti, Osječko-baranjska županija je svrstana u I. skupinu koja najviše odstupa od prosjeka i nalazi se na sedmom mjestu od začelja sa svega 52,88% razvijenosti u odnosu na nacionalni prosjek. Izvor: *Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske 2011-2013 (MRRŠVG, 2010)*.

Dodatni problem je preklapanje i spajanje nekoliko tipova socijalne i ekonomske deprivacije, jer tu onda govorimo već o razini socijalne isključenosti. Kako ističe istraživanje UN-ovog programa za razvoj u Hrvatskoj, osoba je socijalno isključena ako je istodobno u stanju nezaposlenosti, siromaštva te je socijalno izolirana zbog vjere, boje kože, seksualnog opredjeljenja ili nečeg drugog.

Izvor: UNDP (2006) *Izvešće o društvenom razvoju Hrvatska 2006 Neumreženi – liga socijalne isključenosti u Hrvatskoj*, URL:<http://www.undp.hr>

Prema tom istraživanju, u našoj zemlji je gotovo svaka 10 osoba nevidljiva, a u Osječko-baranjskoj županiji svaka peta.

Iz svih tih razloga na zagovaranje i jačanje programa iskorištavanja lokalnih prirodnih resursa na održivi način u Osječko-baranjskoj županiji treba gledati i kao na politiku smanjivanja socijalnih razlika i isključenih ljudi.

Ekonomске djelatnosti vezane uz zaštićena i prirodna područja

Poljoprivreda je najdominantnija grana privrede u ovom području vezana uz prirodne resurse, a slijede je šumarstvo, ribogojstvo i lovstvo. Turizam u zaštićenim područjima poput Kopačkog rita je tek u razvoju, kao i seoski i eko turizam. Također postoji veliki potencijal za razvoj eko-poljoprivrede na obiteljskim gospodarstvima ovog područja. Problem je svakako starija struktura stanovništva i nedostatak informiranosti o mogućnostima ovakvog razvoja te nedostatan poticanje od nadležnih struktura.

Prijetnje

1. Zagađenje i upravljanje vodama

Stanje kvalitete voda ovog područja ne zadovoljava standarde Državnog plana zaštita voda (NN 8/99). Najveće je onečišćenje rijeke Drave, a pogotovo Dunava koji prima otpadne vode Osječko baranjske županije, a dolazi već opterećen iz gornjih tokova. Međutim, i druge tekućice na području županije, pogotovo one koje prolaze bliže naseljima, intenzivno obrađivanim poljoprivrednim površinama i/ili industrijskim postrojenjima, trpe značajan pritisak od ispuštanih/spiranih netretiranih otpadnih voda, a zbog manjeg protoka i prihvatnog kapaciteta, one su u ekološkom smislu često značajno ugroženije od glavnih krajnjih recipijenata Drave i Dunava. Drava i Dunav, te vode Kopačkog rita, imaju propisanu drugu kategoriju kvalitete (od pet, gdje je 1. najbolja, a 5. najjlošija¹), što i zadovoljavaju biološkim parametrima. Međutim, mikrobiološki pokazatelji Drave i Dunava su u III i mjestimično Drava čak u IV kategoriji voda, što ukazuje na zagađenje otpadnim vodama. U usporedbi, vode Kopačkog rita zadovoljavaju I kategoriju kvalitete po ovom kriteriju. Režim kisika i hranjivih tvari spada većinom u kategoriju III i IV što ukazuje na povećanu količinu hranjivih tvari u vodi, i vjerojatno zagađenje uzrokovano gnojivima iz poljoprivrede.

Kvaliteta površinskih voda u posljednje vrijeme ipak bilježi trend poboljšanja, dijelom zbog manjeg opterećenja od industrije i poljoprivrede, dijelom zbog mjera (izgradnja uređaja za pročišćavanje i dr.).

Zalihe podzemnih voda su također ugrožene onečišćenjem, prvenstveno zbog neriješene odvodnja otpadnih komunalnih voda. Uzrok tome je nedostatak pročišćavanja voda uzvodno i ovom području, poljoprivreda i naravno nedostatna izgradnja kanalizacijskog sustava. Prisutnost "crnih" ili sabirnih jama koje često nisu niti nepropusne dovodi do zagađenja bunara s pitkom vodom i ugrožava zdravlje stanovništva.

Što se tiče poljoprivrede kao uzroka onečišćenja voda, treba uvesti niz mjera u intenzivnu poljoprivredu propisane programom zaštite okoliša Osječko-baranjske županije, poticati primjenu agroekoloških mjera u poljoprivredi te preći na organsku poljoprivredu pogotovo u dijelovima bliže ugroženim i zaštićenim područjima (prvenstveno uz Kopački rit, ali i cijelo Podunavlje).

Posebno izražen problem na području Osječko – baranjske županije predstavljaju brojne

¹ Uredba o klasifikaciji voda (NN 77/98), prema kriteriju dopuštenog načina korištenja, vode svrstava u pet kategorija: Vrsta I - Podzemne i površinske vode koje se u svome prirodnom stanju ili nakon dezinfekcije mogu koristiti za piće ili u prehrambenoj industriji, te površinske vode koje se mogu koristiti i za uzgoj plemenitih vrsta riba (pastrve); Vrsta II - Vode koje se u prirodnom stanju mogu koristiti za kupanje i rekreaciju, za sportove na vodi, za uzgoj drugih vrsta riba (ciprinida), ili koje se nakon odgovarajućeg pročišćavanja mogu koristiti za piće i druge namjene u industriji i sl.; Vrsta III - Vode koje se mogu koristiti u industrijama koje nemaju posebne zahtjeve za kakvoćom vode, te u poljoprivredi. To su vode koje se pročišćavaju da bi se koristile za određene namjene; Vrsta IV - Vode koje se mogu koristiti isključivo uz pročišćavanje na područjima s velikim pomanjkanjem vode; Vrsta V - Vode koje se ne mogu koristiti gotovo ni za kakve namjene, jer ne zadovoljavaju kriterije za namjene prema ovoj Uredbi.

stočne farme i prehrambeno-prerađivački pogoni sa neadekvatno riješenim otpadnim vodama jako opterećenim organskim tvarima. Za njih treba izgraditi infrastrukturu koja će omogućiti prikupljanje otpadnih voda, njihovo pročišćavanje, a poželjno je i napraviti bioplinske energane ili koristiti talog kao gnojivo.

Vodno gospodarski zahvati i mjere u Hrvatskoj se još uvijek obavljaju u skladu s politikom kanaliziranja i melioracije tla te isušivanje močvara. Ovo je ravnočarsko područje poplavno i politika gospodarenja vodama je bila da se stvore uvjeti obrane od poplava i isušivanje močvara. Međuti, moderni trendovi idu u suprotnom smjeru, i kanaliziranje rijeka i isušivanje močvara se svodi na minimalnu mjeru, pa ponegdje se i restauracijom vraćaju u prirodno stanje. I svakom slučaju, močvarna staništa služe kao prirodne buffer ili tampon zone za zaštitu od polava, dok se nasipi grade uglavnom u ubanim sredinama. U Hrvatskoj je još uvijek prisutno kanaliziranje rijeka i izgradnja obala, što često ugrožava neke vrste koje obitavaju na takvom staništu. Vode su ugrožene i zbog ilegalnih deponija otpada. Sekundarno i tercijarno pročišćavanje voda nije osigurano za otpadne vode, pa se čak i u Osijeku, vode iz kolektora ispuštaju direktno u Dravu.

Javna kanalizacija u 2004. godini

Otpadne vode ukupno, tisućama m ³	15.276
Pročišćene otpadne vode, tisućama m ³	1.754
Nepročišćene otpadne vode, tisućama m ³	13.522
Ukupna dužina zatvorene kanalizacijske mreže, km	508
Dužina glavnog kolektora, km	66
Broj kanalizacijskih priključaka	34.373

2. Otpad

Otpad je veliki problem u cijeloj RH, pa tako i u ovom području. Još uvijek je prisutna velika količina “divljih” komunalnih odlagališta otpada koje direktno ugrožavaju okoliš i ljudsko zdravlje. Prisutan je i problem zbrinjavanja toksičnog otpada.

Riješenje problema se nazire u primjeni **Integralnog gospodarenja otpadom**.

Za početak, treba smanjiti količine otpada u nastajanju promjenom proizvodnih procesa, ambalaže. Plaćanje odlaganja/zbrinjavanja otpada od građana i poslovnih subjekata treba uvesti jedinici otpada (masi ili volumenu), a ne prema npr. kvadraturi stana ili po glavi stanovnika. Na taj su način građani i poslovni subjekti motivirani da smanje nastajanje otpada.

Nadalje, nastali otpad treba ponovno upotrijebiti (npr. jednu ambalažu više puta), a nakon toga slijedi recikliranje tj. prerada otpada.

Zadnji korak je odlaganje otpada na primjereno određenim odlagalištima izoliranim od okoliša.

Skupljači, odlagališta i kategorija aktivnih odlagališta u OBŽ u 2005. godini. Ne postoji niti jedno odlagalište koje zadovoljava status legalnog odlagališta otpada prema Strategiji gospodarenja otpadom.

Grad/Općina	Skupljač	Odlagalište	Kategorija odlagališta
Beli Manastir	Trgovačko društvo Baranjskačistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Belišće	Kombel d.o.o. Belišće	"Staro Valpovo"	u postupku legalizacije
Donji Miholjac	K.G. Park d.o.o.	"Doroslov"	u postupku legalizacije
Đakovo	Univerzal d.o.o.	"Vitika"	u postupku legalizacije
Našice	Našički vodovod d.o.o.	"Pepelane"	u postupku legalizacije
Osijek	Unikom-Osijek	"Lončarica Velika"	u postupku legalizacije
Valpovo	Dvorac d.o.o.	"Staro Valpovo"	u postupku legalizacije
Antunovac	Unikom-Osijek "	Lončarica Velika"	u postupku legalizacije
Bilje	Trgovačko društvo Baranjska čistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Bizovac	Draiva d.o.o.	"Staro Valpovo"	u postupku legalizacije
Čeminac	Trgovačko društvo Baranjska čistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Čepin	Unikom-Osijek	"Lončarica Velika"	u postupku legalizacije
Darda	Trgovačko društvo Baranjska čistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Donja Motičina	Našički vodovod d.o.o.	"Pepelane"	u postupku legalizacije
Draž	Trgovačko društvo Baranjska čistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Drenje	Đanić -komunalno uređenje- SĐ "Kosinec	(Ivišnjača)"	dogovorno
Đurđenovac	RAD d.o.o.	"Pribiševci"	službeno
Erdut	Eko Masa Vukovar	"Gradsko odlagalište-Vukovar"	u postupku legalizacije
Ernestinovo	Unikom-Osijek	"Lončarica Velika"	u postupku legalizacije
Feričanci	Fešk komunalne usluge i prijevoz	"Strm breg"	službeno
Gorjani	Univerzal d.o.o.	"Vitika"	u postupku legalizacije

Grad/Općina	Skupljač	Odlagalište	Kategorija odlagališta
Jagodnjak	Trgovačko društvo Baranjska čistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Kneževi Vinogradi	Trgovačko društvo Baranjska čistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Koška	Dvorac d.o.o.	"Staro Valpovo"	u postupku legalizacije
Levanjska Varoš	Đanić -komunalno uređenje-SĐ	"Duboki dol"	službeno
Magadenovac	neorganizirano	4 divlja odlagališta	divlje odlagalište
Marijanci	Dvorac d.o.o.	"Staro Valpovo"	u postupku legalizacije
Petlovac	Trgovačko društvo Baranjska čistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Petrijevci	Draiva d.o.o.	"Staro Valpovo"	u postupku legalizacije
Podgorač	Našički vodovod d.o.o.	"Makloševac"	divlje odlagalište
Podravska Moslavina	neorganizirano	divlja odlagališta: "Pećušac" i "Stare ciglane"	divlje odlagalište
Popovac	Trgovačko društvo Baranjska čistoća d.o.o.	"Beli Manastir"	u postupku legalizacije
Punitovci	Univerzal d.o.o.	"Vitika"	u postupku legalizacije
Satnica Đakovačka	Đanić -komunalno uređenje-SĐ	"Kosinec (Ivišnjača)"	dogovorno
Semeljci	K.D. Junakovci	"Ada-Koritna"	dogovorno
Strizivojna	Univerzal d.o.o.	"Vitika"	u postupku legalizacije
Šodolovci	neorganizirano	5 divljih odlagališta	divlje odlagalište
Trnava	Đanić -komunalno uređenje-SĐ	"Kosinec (Ivišnjača)"	dogovorno
Viljevo	neorganizirano	7 divljih odlagališta	divlje odlagalište
Viškovci	Univerzal d.o.o.	"Vitika"	u postupku legalizacije
Vladislavci	Unikom-Osijek	"Lončarica Velika"	u postupku legalizacije
Vuka	Unikom-Osijek	"Lončarica Velika"	u postupku legalizacije

Prema popisu stanovništva 2001. godine, u Osječko-baranjskoj županiji popisano je 330.017 stalnih stanovnika u 113.583 domaćinstva. Uslugom skupljanja i odvoza otpada u 2005. godini obuhvaćeno je oko 89% stanovništva. Ipak, još uvijek je prisutno "divlje" odlaganje pojedinih vrsta otpada, uglavnom glomaznog i građevinskog. Dijelom je to posljedica nedovoljno razvijene svijesti pojedinaca, a dio i nepravovremenog donošenja mjera za gospodarenje otpadom.

3. Promet i energetika

Sektor prometa i energetike imaju veliki utjecaj na okoliš u prirodu. U području Podunavlja najznačajniji prometni pravac je rijeka Dunav za riječni promet. Osim njega imamo uglavnom lokalne i županijske ceste. Od međunarodnih prometnih pravaca tu su autoput južno od ovog područja i budući koridor Vc istočno. Cestovni promet je najintenzivniji i ima najveći utjecaj na zagađenje zraka i stvaranje buke, no kako su veći cestovni pravci nešto dalje od zaštićenih područja njihov je utjecaj na njih manji.

Od velikih sustava za proizvodnju električne energije, u OBŽ postoje samo TE-TO Osijek (industrijska energana u okviru Kombinata "Belišće" energetski je značajna isključivo za sam Kombinat), koji je već kogeneracijski i u tom smislu okolišno povoljan. Planove o povećanju lokalnih kapaciteta za proizvodnju električne energije gradnjom hidroelektrana na Dravi treba dobro preispitati, uvažavajući sve pozitivne i negativne strane takvog zahvata, u usporedbi s postojećim alternativama i na transparentan način, otvoren svim zainteresiranim stranama i javnosti.

Osječko-branjska županija ima znatne mogućnosti za značajna unapređenja, i to u sektorima: 1) bioenergije (zbog velikog udjela ruralnog područja i razvijene poljoprivrede i šumarstva), 2) sunčeve energije, energije vjetra, male hidroelektrane (geografski pripada povoljnom području), 3) geotermalne energije.

4. Industrija

Utjecaj sektora industrije danas je manji nego prije desetak godina, a jedna od posljedica je da se stanje mnogih dijelova okoliša značajno popravilo. To se nije desilo zbog primjene najboljih dostupnih tehnologija nego zbog zatvaranja industrijske proizvodnje. Mjere zaštite okoliša propisane Stratregijom zaštite okoliša RH su: Prihvatanje EU normi u procesima proizvodnje, Uvođenje i poticanje eko-djelotvornosti kao novog poduzetničkog koncepta, stroga kontrola emisija uz uvažavanje prihvatnog kapaciteta okoliša, razvoj postupaka i proizvoda koji se temelje na obnovljivim izvorima, promicanje norme ISO 14001 i drugih sustava upravljanja okolišem (EMS) i uvođenje projekata čistije proizvodnje.

Što se industrijskih djelatnosti tiče, najzastupljenija je prehrambena industrija, a zatim slijede: proizvodnja celuloze, papira i proizvoda od papira, građevinska industrija, kemijska, drvna, metaloprerađivačka i tekstilna industrija. Visoki udio prehrambene industrije, kemijske industrije, industrije celuloze i papira, industrije građevnih materijala, tekstilne industrije, jasno upućuje na relativno visoki potencijal za zagađenje okoliša, budući su proizvodni procesi u tim industrijama spojeni s velikim količinama emisija u okoliš – i zrak i vode. Upak, industrija je koncentrirana većinom u Osijeku (izuzetak je Belje

u Baranji), pa je manji utjecaj na Podunavlje osim kroz zagađenje otpadnim vodama nizvodno od Osijeka.

5. Poljoprivreda i korištenje zemlje

Poljoprivreda je najvažnija gospodarska grana ovog područja i kao takva ima i najveći utjecaj na okoliš i prirodu. Intenzivna poljoprivreda, koja se uglavnom prakticira utječe na sljedeće načine:

- 1) zagađenje okoliša pesticidima,
- 2) onečišćenje zraka rezultatima izgaranja biomase i upotrijebljenih fosilnih goriva, te velikim količinama metana i amonijaka vezanog uz masovnu i intenzivnu stotnu proizvodnju i proizvodnju mineralnih gnojiva,
- 3) onečišćenje (eutrofikacija) voda recipijenta otpadnim vodama preopterećenim organskim tvarima, ili s tla ispranim mineralnim gnojivima
- 4) osiromašenje tla, itd.

Nasuprot intenzivnoj poljoprivredi ekstenzivna tradicionalna poljoprivreda i organska poljoprivreda, imaju daleko manji utjecaj na okoliš i prirodu, te bi se trebale poticati barem u područjima visoke bioraznolikosti.

U ovom području možemo istaknuti Osječko-baranjsku županiju kao predvodnika u Hrvatskoj, s obzirom da od ukupno upisanih ekoloških proizvođača u Hrvatskoj (u 2011. godini 1125 poljoprivrednika) čak svaki četvrti dolazi iz ove županije. Očito je da postoje dobri temelji za još jače širenje ekološke poljoprivrede u Osječko-baranjskoj županiji.

Na području Osječko-baranjske županije na najviše površina sije se pšenica i kukuruz, zatim suncokret, krmno bilje, soja, šećerna repa, ječam, povrće, uljana repica, krumpir, duhan, zob i raž. Posljednjih godina konstantno se radi na povećanju površina pod voćem i vinogradima. Dominiraju jabuke, šljive, višnje, lijeske te vinogradi. U razdoblju od 2003.-2009., novozasađeno je oko 3.500 ha, zbog županijskih poticaja, ali i Operativnog programa trajnih nasada. Što se stočarstva tiče, razvijeno je govedarstvo (proizvodnja mlijeka), svinjogojstvo, peradarstvo, ovčarstvo, kozarstvo, te pčelarstvo.

Mjere koje se poduzimaju i/ili planiraju poduzeti usmjerene budućem razvoju sektora poljoprivrede u cilju jačanja efikasnosti sektora poljoprivrede uključuju: unaprjeđenje razvoja svih sektora poljoprivrede, jačanje sektora prerade i skladištenja poljoprivrednih proizvoda, standardiziranje proizvodnje, jačanje tržišne pozicije kroz brendiranje županijskih poljoprivrednih proizvoda, jačanje proizvodno-distribucijskih lanaca (klasteri), plasman poljoprivrednih proizvoda kroz turističku ponudu, izgradnja sustava navodnjavanja, organska poljoprivreda, unaprjeđenje okolišne prihvatljivosti postojeće proizvodnje.

Organski proizvođači u Osječko Baranjskoj županiji (2011.g)

Redni broj	mjesto	Organska proizvodnja
1	Mandičevac	grožđe - 1,5 ha
2	Brođanci	Orašasto voće - 80 ha kamilica - 60 ha
3	Široko polje	kamilica - 55 ha
4	Cret, Čeminac	lješnjaci - 6 ha
5	Našice	šljive - 2 ha
6	Vladislavci	višnje - 5,5 ha žitarike - 15 ha
7	Čepin	žitarike - 250 ha šljive- 9 ha
8	Sodolovci	jabuke - 12 ha kruške- 7 ha
9	Paučje	kupina - 5 ha
10	Čepin	višnja - 6 ha
11	Petrijevci	kupina - 0,7 ha
12	Razbojište	šljiva - 3 ha
13	Đakovo	ljašnjaci - 6 ha
14	Erdut, Krndija	žitarike - 600 ha
15	Majske Medje	višnja - 110 ha
16	Marijanci	kupine - 2 ha
17	Niza	jabuke - 8 ha šljiva - 1,5 ha
18	Stipanovci	kupine- 0,6 ha
19	Petrijevci	jabuke - 0,5 ha kruške - 0,5 ha
20	Kneževi Vinogradi	marelice - 2 ha
21	Đakovo	kupine - 1,2 ha
22	Topolje	kupine - 5 ha
23	Belišće	Lavanda - 2 ha Ljekovito bilje - 0,5 ha
24	Valpovo	Lavanda- 2 ha
25	Kučanci	kupine- 0,6 ha
26	Osijek	orasi - 3 ha
27	Darda	kupine - 1,1 ha
28	Majske Medje	Razno voće - 2,5 ha
29	Bilje	jabuke - 8 ha kruške- 1 ha kupine - 1 ha povrće - 1 ha žitarike - 35 ha domaće životinje
30	Lug	jabuke - 3 ha žitarike- 40 ha
31	Grabovac	kruške - 0,5 ha povrće - 1 ha
32	Djakovo	kupine- 1 ha
33	Dalj Planina	marelice - 2,7 ha šljive - 1 ha

34	Petrijevci	jabuke - 2 ha
35	Gat	kupine - 1,1 ha
36	Niza	jabuke - 2,2 ha
37	Viskovci	žitariće - 276 ha domaće životinje krave- 230 kom sir
38	Valpovo	žitariće - 165 ha
39	Vladislavci	žitariće - 16 ha
40	Koritna	žitariće - 170 ha
41	Mrzovic	žitariće - 35 ha
42	Djakovo	žitariće - 140 ha domaće životinje - 160 kom
43	Baranjsko Petrovo Selo	žitariće - 240 ha šljive - 3 ha
44	Kopačevo	žitariće - 102 ha
45	Koritna	žitariće - 50 ha
46	Vuka	žitariće - 130 ha
47	Bilje	žitariće - 60 ha
48	Zlatna Greda	žitariće - 112 ha ovce - 155 kom
49	Viljevo	žitariće - 302 ha
50	Đurđanci	žitariće - 40 ha
51	Đakovo	žitariće - 12 ha višnje - 5 ha
52	Viljevo	žitariće - 24
53	Đakovo	žitariće - 51 ha
54	Ivanovac	žitariće - 45 ha
55	Valpovo	žitariće - 3 ha
56	Gat	žitariće - 6 ha koze- 31 kom sir
57	Valpovo	žitariće - 3 ha
58	Majske Medje	žitariće - 220 ha
59	Gasinci	žitariće - 38 ha ovce- 220 kom
60	Đakovačka Satnica	žitariće - 35 ha
61	Đakovo-Ivandvor	žitariće - 77 ha
62	Gasinci	žitariće - 20 ha
63	Kapelna	žitariće - 120 ha
64	Orahovica	žitariće - 230ha ljašnjaci - 17 ha
65	Marjančaci	žitariće - 58
66	Šumarina	žitariće - 18 ha
67	D. Miholjac	orasi- 4 ha
68	Đakovo	žitariće - 60 ha
69	Piskorevci	žitariće - 58 ha
70	Ćepin	žitariće - 16 ha
71	Vuka	žitariće - 60 ha

72	Erdut	Lavanda - 1 ha
73	Majske Medje	žitariće - 20 ha ovce - 200 kom
74	Čepin	žitariće - 300 ha
75	D.Miholjac	žitariće - 60 ha
77	Ivanovac	žitariće - 1 ha
77	Batina	vinograd - 17 ha Vino
78	Bilje	žitariće - 95 ha
79	Đakovo	žitariće - 56 ha
80	Osijek	žitariće - 40 ha
81	Čepin	žitariće - 15 ha
82	Bilje	orasi - 1,5 ha
83	Osijek	Lavanda - 0,57 ha
84	Đakovacka Satnica	žitariće - 30,5 ha
85	Osijek	orasi - 3 ha
86	Našice	višnje- 3 ha
87	Miholjac	šljive - 6 ha

6. Gospodarenje prirodnim resursima

Šumarstvo

Područje Podunavlja je uglavnom nizinsko poplavno područje pa su prisutni hrast lužnjak, poljski jasen, crna joha, vrbe i topole. Na području Županije je preko 90% šuma u državnom vlasništvu, a njima gospodari Uprava šuma Osijek. U smislu ugroženosti šuma, opasnost je prenamjena zemljišta (u npr. građevinsko, ili za golf igralište) i kanaliziranje rijeka odnosno mijenjanje režima poplavnih površinskih i podzemnih voda. Poplavne šume su izuzetno osjetljive na režim podzemnih voda, na što negativno utječu melioracijski zahvati i izgradnja hidroelektrana.

Komercijalna sječa na većim plohamo drastično mijenja staništa pa je prepreka da se, pogotovo u ekološki vrijednijim i ugroženijim područjima, iskorištavanje usmjerava više na prebirnu sječu ili na manje površine.

Osječko baranjska županija ima 4,6%, šumskog zemljišta RH, odnosno ukupnu površinu šuma od 113.290 ha. Od toga je 93.645 ha radno dostupno, a 19.655 ha nedostupno jer je pod minama. Što se zrelosti šuma tiče, srednjodobne šume zauzimaju 44% površine, dok zrele šume spremne za sječu zauzimaju samo 2% površine. Ovaj podatak ukazuje da su se šume na ovom području pretjerano eksploatirale i nedovoljno obnavljale, što naravno predstavlja problem u narednom periodu, jer će se daleko više truda i sredstava morati ulagati u obnavljanje šuma. Ekonomski najvrednije su šume slavonskog hrasta, koje se prostiru na 8.186,74 ha.

Lov i ribolov

Velike površine pod šumom, obilje vode, raznolikost staništa, relativna očuvanost okoliša te veliki dijelovi ruralnih područja, predstavljaju dobru osnovu za uzgoj divljači, odnosno za razvoj lovstva na području OBŽ. Lovstvo je tradicionalna djelatnost na ovom području,

pa u OBŽ postoji 115 lovačkih društava i 3.182 lovaca, što je oko 5% lovaca RH.

Osnovni konflikti lovstva s jedne, te zaštite prirode i okoliša s druge strane uključuju: 1) "sukob interesa" lovaca i prirodnih predatora u području; 2) loše gospodarenje motivirano ostvarivanjem veće kratkotrajne financijske dobiti, kojim se postupno smanjuje matični fond; 3) unošenje u područje alohtonih vrsta zanimljivih za komercijalni lov, ali s mogućim destruktivnim djelovanjem na stanje ekosustava kao cjeline; 4) umjetno podizanje brojnosti lovno zanimljive vrste populacija, što može djelovati destabilizirajuće na složene međuodnose vrsta unutar hranidbene mreže ekosustava; 5) dodatni pritisak na ugrožene / zaštićene vrste u području lovišta (kroz uznemiravanje staništa i krivolov).

U ovom području problemi su i nedostatak koridora kroz poljoprivredne površine koji bi povezivali šumske komplekse u kojima obitava divljač, nedovoljan nadzor koji omogućuje krivolov, 6) loša organizacija lovstva.

Treba napomenuti da je najveće lovište Podunavlje – Podravlje koje zahvaća i Park prirode Kopački rit. Ovakva situacija može izazvati sukob između komercijalnog lovstva i ciljeva zaštite bioraznolikosti i prirode. Također može biti u suprotnosti sa razvojem ekoturizma u području Podunavlja.

Ribolov je popularan uz tok rijeke Drave i Dunava, a razvijen je i ribnjački uzgoj slatkovodnih riba, prvenstveno šarana. Ribarstvo je gospodarska djelatnost, li i rekreacija (sport) te dio turističke ponude. Neke najpoznatije lokacije za ribolov su: Našički ribnjak "1905", Blanje, Karašica, jezera Borovik, Mlinica, Jošava, Fami-Rakitovica, Topoljski Dunavac i gotovo cijeli tok Drave.

Slatkovodno ribarstvo kao grana poljoprivrede ima dugu tradiciju u RH, te na području OBŽ, no uslijed strukturnih problema u tom sektoru već dulji niz godina, ono je izgubilo na značenju i ulozi u gospodarstvu.

Na području županije ima pet poduzeća koje se bave ribarstvom. Ukupna površina ribnjaka je 2.790 ha, od čega je u funkciji 61% ili 1.690 ha. U odnosu na ukupnu površinu šaranskih ribnjaka u RH od 9.530 ha, ribnjaci na području OBŽ čine 29%. U 2009. godini izlovljeno je 1.320 tona šarana, što je 43% ukupnog izlova šarana u RH. Nekad izvozno orijentirana grana, danas je nekonkurentna. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja prepoznalo je ovaj problem te ga pokušava riješiti poticajima za uzgojno selekcijski rad u akvakulturi te potporama u opremi za akvakulturu. Potencijali za razvoj i revitalizaciju ribnjačarstva postoje, samo su potrebne mjere i sredstva.

Mogućnosti održivog razvoja

Održivi razvoj se spominje u svim razvojnim dokumentima Osječko baranjske županije, pa je čak i prvi cilj Strategije razvoja osječko baranjske županije Održivi razvoj i unaprijeđenje prostora. Prepoznati su problemi zagađenja okoliša, prvensteno ispuštanje otpadnih voda u rijeke bez pročišćavanja, problem krutog otpada i prekomjerna eksploatacija šuma. Osim problema prepoznate su i mogućnosti. Tako je na primjer u Strategiji OBŽ rečeno da prema podacima HGK sve se veći broj gospodarstava počinje baviti i seoskim/agrarnim turizmom, što je naročito važno u kontekstu EU trendova, gdje se sve više naglasak stavlja na ruralni razvoj namjesto razvoja poljoprivrede, čime se žele stvoriti pretpostavke za održivi razvoj ruralnog prostora kroz jačanje i diversifikaciju gospodarske osnove u komplementarnim djelatnostima poljoprivrede, među kojima je ruralni turizam jedan od opcija razvoja.

U programu zaštite okoliša Osječko baranjske županije, između ostalog, predloženo je da se uspostavi program sustavnijeg gospodarenja postojećim resursima, tj. da se napravi inventarizacija, uspostava katastra i atlasa turističkih aktivnosti i atrakcija. Također kaže da treba razvijati zelene" turističke sadržaje, koji gostu nude priliku za kontakt i upoznavanje s prirodom. Mogućnost razvoja ekoturizma je velika, naročito u svjetlu problašenja novih zaštićenih područja, prvenstveno regionalnog parka Mura-Drava-Dunav i međunarodnog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav.

Ova nova zaštićena područja bi, osim održivog razvoja mogla pridonijeti i modernijem pristupu upravljanja zaštićenim područjima, uključujući više lokalno stanovništvo, koje bi onda imalo direktne i indirektno koristi od zaštite prirode. Kad usporedimo nivo zaštite, u Podunavlju, odnosno OBŽ, možemo zaključiti da je većina površina zaštićena relativno niskom kategorijom zaštite, tzv V IUCN kategorijom, koja dozvoljava mnoge gospodarske aktivnosti. Samo je Specijalni zoološki rezervat Kopački rit zaštićen strogom kategorijom zaštite (Ib IUCN).

Kako je poljoprivreda najsnažnija ekonomska grana ovog područja, njen utjecaj na okoliš i prirodu je značajan. Predlažemo prelaz na agroekološke mjere i organsku poljoprivredu. Čime će se smanjiti utjecaj na prirodu, te povećati kvaliteta i cijena proizvoda. Doista, Osječko-baranjska županija je predvodnica u Hrvatskoj u ekološkoj proizvodnji, s obzirom da od ukupno upisanih ekoloških proizvođača u Hrvatskoj (u 2011. godini 1125 poljoprivrednika) čak svaki četvrti dolazi iz OBŽ. Očito je da postoje dobri temelji za još jače širenje ekološke poljoprivrede.

Osim prirodnih resursa, ne zaboravimo kako je grad Osijek regionalni centar, koji je pokretač razvoja cijelog kraj kroz svoje ljudske potencijale i kao sveučilišni centar. Građani Osijeka su i korisnici prirodnog prostora Podunavlja te su tako i poticatelji održivog razvoja Podunavlja. Kao sveučilišni centar, Osijek može i treba pridonositi više istraživanjima i praćenjima zaštite prirode na cijelom prostoru regionalnog parka i rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav. A za održivo razvojne projekte postoje is sredstva Fondova EU. U tom smislu, OBŽ je jedna od najaktivnijih i najuspješnijih županija, zajedno sa drugim akterima (agencijama i udrugama) u korištenju predpristupnih fondova te na tim temeljima treba graditi i načine korištenja strukturnih i kohezijskih fondova EU. Postojeća međunarodna suradnja sa Mađarskom i Srbijom na zaštiti podunavlja je odličan preduvjet za to.

Zaključak

U ovom smo pregledu pokušali sakupiti postojeće podatke o prirodnoj, turističkoj i kulturnoj baštini srednjeg Podunavlja. Smatramo kako se i prirodna i kulturna vrijednost ovog kraja moraju dodatno valorizirati na način da se očuvaju, a po potrebi i obnove (restauriraju). Ovo je područje pod velikim utjecajem čovjeka, prvenstveno kroz poljoprivrednu djelatnost, ali i utjecajem industrije, prometa te naselja i grada Osijeka. Rijeke Drava i Dunav, spajaju prirodne poplavne ekosustave uz svoje obale. Nekadašnje i današnje granice su sačuvale ta područja od intenzivnog razvoja, a danas mogu poslužiti, kroz mudro korištenje ovog prostora kao okosnica održivog razvoja cijelog kraja. Proglašenje prekograničnog UNESCO-ovog rezervata biosfere sredinom 2012, je nova stranica u očuvanju prirodnosti ovog kraja, koja će uključiti lokalno stanovništvo kroz ekološki prihvatljive ekonomske djelatnosti poput ekoturizma i organske poljoprivrede. Osim ovih aktivnosti unutar i u neposrednoj blizini zaštićenih područja, postoji veliki potencijal i u gradu Osijeku kao centru inovativnosti, istraživanja te kulturnom središtu.

Literatura:

- 1) Županijska razvojna strategija osječko-baranjske županije 2011. - 2013.
- 2) Prostorni plan Osječko-baranjske županije 2002
- 3) Program zaštite okoliša za područje Osječko-baranjske županije
- 4) Plan upravljanja parkom prirode Kopački rit, 2011
- 5) Plan gospodarenja otpadom u Osječko-baranjskoj županiji za razdoblje 2007. - 2014. godine, 1996
- 6) Katalog zaštićenih objekata Ministarstva kulture
- 7) Statistički ljetopis 2011, Državni zavod za statistiku
- 8) Uredba Vlade o proglašenju Ekološke mreže (NN 109/07)
- 9) Državni zavod za zaštitu prirode: predloženi rezervat biosfere: Mura-Drava-Dunav
- 10) Regionalni operativni program Osječko-baranjske županije 2006. - 2013.